

در آرزوی رجال دوره مظفری که این امتیازنامه را نوشند و بدست داری دادند انصاریان مانع لغیر استخراج مواد نفتی را با ندادند بلکه اجازه استخراج دادند انصاریان آن لوله کشی است که لوله کشی طرف دریای جنوب را با دادند بنده ماده اول این امتیاز را برای استحضار خاطر آقایان قرائت می کنم و آن وقت تطبیق می کنم یا ماده اولی که امروز می خواهم بگذرانم ماده اول دولت اعلیحضرت شاهنشاهی ایران بموجب این امتیازنامه اجازه مخصوص جهت تفتیش و تفحص و فلان و فلان اعطاء مینماید بموجب این ماده اجازه دارد به جهت تفحص اجازه دارد به جهت پیدا کردن و استخراج نفت و حاضر کردن برای تجارت اجاره برای نقل و فروش محصولات اجازه دارد که نفت را بفروشد اجازه دارد که نفت را نقل کند از نقطه به نقطه دیگر اجازه استخراج دارد اجازه تفتیش و تفحص دارد که کشف کند مادنش را این هارا در ردیف هم نوشته است

آقای آقا سید مقبول اجازه مخصوص یعنی چه؟ حائری زاده مجدداً عرض می کنم اجازه تفتیش و تفحص و استخراج و نقل و فروش و غیره را دارد ماده بیستم هم شاهد عرض بنده است که این اجازه است و این کلمه مخصوص هم انصاریان نبرسانند در ماده دیگر هم که فصل دوم است میگوید صاحب امتیاز دارای حق بالانحصار کشیدن لوله های لازم از سرچشمه های نفت و قبر تا خلیج فارس خواهد بود عمل هم بر همین بود که وسط بیابان اگر جایی معدن نفت بوده است و شتردارها برای چرب کردن شترشان می رفتند نفت بر میداشته داری مانع نمی شده است ولی اگر میخواستند لوله کشی بطرف دریا نمایند مانع میشد حالا ما آمده ایم اجازه نداده ایم بلکه حق مانع لغیر برای کمیانی قائل شده ایم و زیاد تندرته ایم من فکر می کنم آقا نفت نامرغوب شده است که نشد تصور میکنم که صاحب امتیاز خیلی بی انصاف تراز داری باشد این هم تصور نمی کنم و گمان میکنم که هر چه تمدن بیشتر می شود انصاف هم انشاء اله بیشتر است و امیدوارم آقایانی که داخل این کار هستند فکر شان محدود تر از افکار رجال دربار مظفری نباشد زیرا در آن موقع با وجود اینکه یک مجلس صدویست نفری نبوده است که بنشینند و شور کنند و پنج نفری در هیئت وزراء هم می نشستند و شور میکردند این فکرها را منظور داشتند و متأسفانه ما از

نظرمان معوضه است و منظور نداشتیم این من عقیده دارم که اجازه حق مخصوص و مانع لغیر به کمیانی داده نشود . بقیه عرایض را در سایر قسمتها عرض میکنم رئیس آقای اخگر مخالفه؟ اخگر - بلی . رئیس - آقای مشار اعظم . مشار اعظم - بنده موافقم . رئیس - بفرمائید آن اجازه هائی که سابقاً داده شده بود باطل شد برای اینکه ماده را مسترد داشتند . مشار اعظم - بنده بعد از حذف این قسمت آخر از موافقت هستم . مخیر - حذف شده است . مشار اعظم - یعنی بنده از اینکه تجزیه فرمودید و در آن باب مطالعات دیگری شد البته بعد در مطالعه نظریات خود را عرض خواهم کرد اما ایرادات آقای حائری زاده برای ما یک بحث جدیدی شد که نه تنها برای مجلس بلکه گمان میکنم برای مملکت و خیلی بایستی خورشند بود که ایشان متوجه شدند به یک مسئله مهم و میخواستند آن امتیازی که در دست غیر بوده است ملغی نمایند . حائری زاده - خیر ملغی نیست . مشار اعظم - از این نقطه نظر باید سعی کرد که اگر این فکر در دماغ ایشان پیدا شده در دماغ دیگران هم ایجاد شود و تعقیب کنند که اجازه دیگر هم همانطور اجرا شود ولی اجازه مخصوص بنده گمان میکنم در آنجا هم در نسخه فرانسه و انگلیسی که داده شده متصوردهمان کمیسیون (امتیاز) باشد بنده که ندیده ام و نخوانده ام ولی گمان میکنم ترجمه این لغت که اجازه مخصوص است تقریری در کشف امر نخواهد داد و اعتراض به اینکه در این ماده اختیارش وسیع تر شده مورد ندارد وقتی یک امتیازی یک نفر کمیانی میکند و اقداماتی میکند البته یک امتیازی میخواند که منحصر آ خودش کار بکند و طبیعی است که بایده مانع لغیر باشد اگر کلمه مانع لغیر هم برای تفسیر گذاشته نشود دمانی نیست زیرا این حق برای او است یک کمیانی که میلیون میلیون پول خرج میکند و در این جا اسباب و ادوات لازم را از دنیای جدید بدنیای قدیم وارد میکند این آدم هیچوقت راضی نمیشود یک امتیازی که میگیرد مانع لغیر نباشد و یک روزی دولت در همان حدودی که برای آن کمیانی مهین شده بخواند حق چاه نموده و نفت استخراج کند این ایراد بهیچ وجه وارد نیست و گمان میکنم این نظریه را هیچوقت نمیشود در یک کمیانی چه سینکله باشد و چه کس دیگر تحصیل کرد کشا بیاید مقداری پول خرج کند و اجازه شما مانع لغیر نباشد یا بر این کمیانی خرش بگسل

نمانده است که از آمریکا بیاید این مقدار کثیری خرج کند و بالاخره اجازه مانع لغیر نداشته باشد کمیانی که دیوانه نشده است سفیه که نیست خیلی بهتر از بنده و جناب عالی حساب کرده است . حائری زاده - شما هم حساب کنید . مشار اعظم - بنده در کلیات اجازه خواستم متأسفانه اجازه داده نشد که در مطالب کلی اطلاعاتی عرض کنم و الا بشما عرض میکردم که در این کار منفعت و صرفه بحال شما است گمان نکنید که کمیانی در این کار صرف نکند ما قاعد تمام احصاسات احتیاجه دنیای امروز هستیم در این دنیای تمدن امروزی در این عصر که همه کس صاحب همه چیز هستند ما ما بواسطه غفلت هائیکه شده است هیچ چیز نداریم ما اگر یک وقتی یک کسی امتیاز میدهد آیا خیال نمیکند که منبع عایدی است که میدهد . بلکه میدانم که این اشک چشم ما است و فقط نیست ولی برای این است که داخل دنیای جدید بشویم و مؤسسات عام المنفعه با یویک از کمیانی میگیریم تشکیل بدهیم برای اجرای این نظریات است که امتیاز میدهد و الا چه احتیاج داریم و البته امتیاز را که میدهند باید از نقطه نظر طرفین باشد تمام منافع را بچیب من و شما نخواهند ریخت کمیانی هم برای خودش کیسه دوخته . خلی هم بزرگ . و البته شما هم باید با منافع بدهید او هم در مقابل شما منافع بدهد که شما هم استفاده کلی بکنید . بنده گمان میکنم با اصلاحاتی که در کمیسیون شده است در این ماده دیگر ایرادی نباشد و همانطور که کمیسیون اصلاح کرده است مقتضی است که مجلس شورای ملی باو رای بدهد . (جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است) تدین - بنده عضو کمیسیون هستم اجازه می خواهم که توضیح بدهم . رئیس - تعلق نگردید که توضیح بدهید . مخیر - بنده توضیح میدهم . این جا آقای حائری زاده اولاً باید یک قدری دقت بفرمایند که امروز داریم یک امتیازی را میبدهیم الزامی ندارد که برویم مراجعه کنیم که این امتیاز عبارتش جملاتش طرزش با آن امتیاز تطبیق می کند یا خیر اگر میخواستیم همین امتیازی که سابق به کمیانی داری داده شده بود حالا هم بدهیم مسلماً مجلس شورای ملی تصویب نمیکرد و بنده تصویب کند زیرا مخالف صرفه و منافع بوده است منتها آن روزی که آن امتیاز داده شده شاید به غیر از آن ترتیب چهار دیگری نداشتند

و آقای حائری زاده اعتراضاتی را که میفرمایند از روی نسخه فارسی است و فراموش کرده اند چنانچه در آن امتیاز نامه و این امتیاز نامه مفید است که سندیت بانسخه فرانسه است اگر مراجعه به نسخه فرانسه بفرمایند خواهند دید که عبارتی استعمال شده است که اجازه مخصوص یا ترجمه غلطی است از آن عبارت یا اگر ترجمه کننده در دماغ خود آن معنی را استفاده میکرده است . فعلاً محل اختلاف است در فرانسه (دروا اکس کوزی) استعمال شده است که ترجمه صحیحش مانع لغیر است و خیلی بنده آرزو مند بودم و گمان میکنم همه آقایان هم آرزو مند بودند که نسخه فارسی مأخذ قرار داد شده بود که اعتراض آقای حائری زاده از روی عبارت فارسی یک اعتراضی بود که ما میتوانستیم به آن متشبث شده و باطرمان همانطور معامله کنیم ولی متأسفانه باید نسخه فرانسه را مأخذ قرار داد و همین طور که ملاحظه میفرمایند در آنجا مانوشه . ام و آقای مشار اعظم توضیح دادند که لازم و ملزوم یک امتیازی مانع لغیر و ن آن امتیاز است این جا هم همینطور (جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است) رئیس - کافی است . (جمعی از نمایندگان - بلی کافی است) رئیس - پیش نهادت قرائت میشود . پیش نهاد آقای یاسائی راجع بجزء دوم است . شیروانی - پیش نهاد بنده هم راجع به قسمت دوم است . رئیس - پیش نهاد آقای یاسائی راجع به حدود است که در ماده واحده نوشته میشود سایر پیشنهادها قرائت میشود . (جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است) تدین - بنده عضو کمیسیون هستم اجازه می خواهم که توضیح بدهم . رئیس - تعلق نگردید که توضیح بدهید . مخیر - بنده توضیح میدهم . همان طور که سابقاً عرض کردم خالی عرض میکنم که هیچ ضرری ندارد که اسم برده شود در فارسی اگر اسمی ندارد در سایر زبانها که اسم دارد چرا میتویسیم مترجمات که بعدها اسباب اشکال شود لابد این ها اسم دارند و بنده مخالف بالفظ مترجمات و مشتقات هستم و معتقدم که کاملاً اسم برده شود که بطور اجمال نباشد زیرا ما امروز که امتیاز میدهم باید معلوم باشد که چه چیزهایی را امتیاز میدهم و طرف بحث ما چه چیز است . رئیس - عقیده کمیسیون چیست؟

مخیر - نمیتوانم بپذیرم . رئیس - رأی میگیریم به قابل توجه بودن این پیش نهاد آقایانیکه این اصلاح را قابل توجه می دانند قسمت فرمایند . (عده قلبی برخاستند) رئیس - قابل توجه نشد . پیشنهاد آقای اخگر قرائت میشود . مقابله است معترض مجلس مقدس شورای ملی . به مناسبت اینکه مواد کشف دارد . (خنده بین نمایندگان) و در آتیه اسباب زحمت خواهد شد بنده پیشنهاد می کنم مترعات و مشتقات هیدروکار - بور در ماده اول بطور تفصیل ذکر شود در آتیه موجب سوغات نمی شود . رئیس - این پیشنهاد آقای اخگر در واقع رد شده است . اخگر - بلی خوب بود قرائت نمی فرمودند . (پیشنهاد آقای مدرس شرح ذیل قرائت شد) پیشنهاد میکنم که بعد از (در تمام) نوشته شود - دو ایالت (آذربایجان به انضمام اردبیل و خراسان به انضمام استرآباد که ذیال الخ) رئیس - توضیح بدهید . مدرس - در دوره چهارم حقیقه کمیسیون های متعدده به جهت نفت تشکیل شد ظاهر آن خاطر نمی آید که کمیسیونی تشکیل شده باشد که بنده در آن کمیسیون نیستم و همچنین در هیئت رئیسه و در غیر این ها و کمیسیونهای متعدد ده و در همه جا بودم و عقیده ام بر این بود که فوریت حتی در سال اول این کار بگذرد ولیکن چهار تا را منکر بودم انتظار من در آن دوره موفقیت پیدا کرد و سه نشد . مخیر - پنج تا بود چهار تا شد . مدرس - بلی پنج تا بود چهار تا شد از اول هم مخالف بودم و آقایانی که جزو کمیسیون بودند خیلی شان تشریف داشته اند این جا تا اینکه موقمش پیدا شد که یک قسمت جدا شد و الا آنهم عقیده ام بر این است ولو اینکه این پیشنهاد قابل توجه نشود این عقیده را لابد اظهار کنم که زیاد است این مقدار از اراضی که اختیارات را دقتاً بدهیم البته شخص ملک دار معدن دارد لزومی ندارد که ما اینها را دقتاً امتیاز بدهیم باید همما امکان بگذاریم برای بکروز دیگر مان و این راهم که من پیشنهاد کردم دو ایالت یک چیز کمی نیست . اولاً ظاهر آن این است که نقطه در اطراف بحر خزر باشد در این دو ایالتی که بنده پیشنهاد کردم هر کدام باشد چه مازندران باشد و خراسان چه استرآباد باشد و مازندران

چه خراسان باشد و آذربایجان چه آذربایجان باشد و مازندران . هر دو تا که از این سه تا باشد اطراف بحر خزر است آذربایجان و اردبیل باشد باز حدش ببحر خزر است . پس علی ای حال هر دو تا یکی که از این سه تا بگیریم باز جانی که محل اطمینان نفت باشد هست پس من عقیده ام بر این است حالا که بعضی از رفقا عقیده شان یکی است بواسطه احتیاط از اینکه یقیناً نفت استخراج شود و انشاء الله هر چه زودتر کمیانی که امتیاز بگیرد در دو نقطه سه نقطه نقطه مشغول عملیات شود دوتا را کافی می دانم زیرا همین دوتاش هم خیلی است و صدی ده یاصدی یا زودتر هم که باشد خیلی زمین میشود و من عقیده ام بر این است که دو نای از این سه تا را اختیار نماید کافی است در کلیات هم بسا بود که این عرض را می کردم که هر چه زود تر این اعیان بگذرد و لکن قطعات چهار گانه و پنج گانه زیاد است دو ایالتش کافی است این عقیده من است . رئیس عقیده کمیسیون چیست؟ مخیر متأسفانه عقیده کمیسیون در این مورد مخالف نظریه آقای مدرس است که رئیس کمیسیون هستند و امتیاز راجع به چهار قطعه است که سه تا پیش ایالت است و یکیش ولایت است اینکه در ضمن نطقشان میفرمودند سه قطعه نیست چهار قطعه است . مدرس - عرض کردم دو ایالت از سه ایالت یک و ولایت . مخیر بلی چهار قطعه است و در کمیسیون هم در مقابل این اظهاراتی که فرمودند نظریه کمیسیون این بود همان طور که در قانون دوره چهارم رأی داده شده این چهار قطعه تماماً داده شود و اگر آقای مدرس از نقطه نظر اینکه خودشان عضو رئیس کمیسیون بودند لطف بفرمایند و پیشنهاد خود را پس بگیرند اسباب امتنان همه اعضاء کمیسیون خواهد شد . مدرس بنده آن دوتا را که پیش نهاد کردم رأی بگیرند . رئیس - میگیریم به قابل توجه بودن این پیش نهاد . تدین بنده مخالفم . رئیس بفرمائید . تدین - البته مجلس هر طور مقتضی بداند امری را می تواند رأی بدهد و این موضوع قابل انکار نیست ولی خود آقای مدرس باید بظاهر داشته باشند که در دوره چهارم در این موضوع بخصوص یعنی پنج یا چهار ایالت یا سه ایالت مدتها مطرح بود و بالاخره اینطور مجلس رأی داد که یک ایالت از پنج ایالت موضوع امتیاز چهار قسمت دیگر به

یک کمیانی معتبر مستقل امریکائی داده شود و قانونی از مجلس چهارم گذشت و بر طبق آن قانون امتیاز نامه مابین دولت و کمیانی مبادله شده است و در اینجا بعقیده بنده باید چند چیز را در نظر گرفت یکی این است که حتی الامکان رأی که در مجلس داده میشود باید بطوری باشد که آن رأی متزلزل نشود و از اهمیت و اعتبارش کاسته نشود یک هم مذاکراتی شده امروز یک موجب تطبیق پیدا نشده است که ما بگوئیم چهار قطعه نباشد و کمتر باشد و بلاوه در پیش نهاد آقای آنچه بگوش بنده خورد و بنده فهمیدم این طور بود که مقصودشان این است که آذربایجان و خراسان و استرآباد باقی باشد یعنی امتیاز این قطعات داده شود پس بنا بر این آنچه بنده فهمیدم این است آذربایجان بضمیمه اردبیل چون که اردبیل ایالتی نیست و ضمیمه آذربایجان است حالا بملاحظاتی تفکیک شده است و خراسان بضمیمه استرآباد این دو قطعه و مازندران باقی می ماند . شاهزاده شیخ الرئیس - این طور نیست . تدین - بعقیده ایشان همینطور است از خودم که در نمی آورم که شاهزاده محمد هاشم میرزا فرمایش میفرمایند آقا گوش بدهید . بر طبق قانونی که در بیست و سوم جوزا گذشته است و امتیاز نامه که الان مطرح است امتیاز چهار قطعه داده می شود آن چهار قطعه عبارتست از آذربایجان به ضمیمه اردبیل و مازندران بضمیمه تنکابن و استرآباد و خراسان و بر طبق پیشنهاد آقای مدرس مازندران بضمیمه تنکابن موضوع می شود و بنده اصلاً مخالف هستم بالیکه این طرز خاص مجلس رأی بدهد اگر از رأی هم که مجلس داده شده است صرف نظر کنم و بجای چهار قطعه دو قطعه یا سه قطعه بدهیم بنده مخالفم و مصلحت نمی دانم آن چهار که مجلس در سابق رأی داده است امروز آنرا متزلزل کنند مدرس توضیحی دارم رئیس چه توضیحی مدرس می خواهم توضیح بدهم که بنده آنطوری که آقای تدین گفتند پیشنهاد کردم ولی مقصود از توضیح این بود که دو قطعه داده شود ممکن است خراسان بضمیمه استرآباد یا مازندران داده شود . رئیس - رأی می گیریم به قابل توجه بودن پیشنهاد آقای مدرس آقایانی که قابل توجه میدانند قیام فرمایند . (عده قلبی قیام نمودند) رئیس - قابل توجه نشد . اصلاح دیگری از طرف آقای اخگر رسیده است . (شرح ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم پس از کلمه حق مخصوص و مانع لغیر عبارت (باستثنای مترجات ماده ۱۵) اضافه شود . رئیس - آقای اخگر . (اجازه) اخگر پس میگیرم . رئیس - پیش نهاد آقای امیر احتشام (بضمون ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد مینمایم چون از فرمایش اظهار آقایان مطمئن جمله (همه مترجات) و مشتقات الخ در نسخه فرانسه

آقای اخگر . (شرح ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم بجای مواد مذکوره مواد نفتی نوشته شود . رئیس آقای اخگر . (اجازه) اخگر در این ماده می نویسد نفت ها و گازهای طبیعی و موم طبیعی (اوز کریت) و قیر و مازوت و سایر مواد (هیدرو کاربور) و متجانس نفت یعنی علاوه بر نفت ها و گازهای طبیعی و موم طبیعی و قیر و مازوت باز مواد هیدرو کاربور که متجانس نفت است اضافه شده و بعد از اضافه شدن تازه نوشته شده است همه مترجات یا مشتقات مواد مذکوره بنده این موضوع را در کمیسیون مطرح کردم و عرض کردم ممکن است این عبارت کشف دار باشد . کشف دار فارسی است و آن دهنه موجب خنده آقایان شد . و ممکن است استفاده های دیگری از این عبارت شود مثلا ممکن است بگویند که بعضی چیزهای دیگر هم جزء مواد هیدرو کاربور است و ممکن است بجای (مواد مذکوره) مواد (نفتی) نوشته شود چون ممکن است بعد از این از مواد نفتی یک چیزهای تازه . باز آنه و این مواد مذکوره که نوشته شده مراجعه میشود به تمام اینها که یکی از اینها مواد هیدرو کاربور است از این جهت بنده پیشنهاد میکنم بجای مواد مذکوره نوشته شود مواد نفتی و اگر از حالا تا آخر مدت امتیاز صد هزار قسم چیز دیگر توانستند از نفت استخراج کنند مانعی ندارد و الا اسباب اشکال برای آتیه میشود . رئیس - عقیده کمیسیون چیست؟ مخیر - کمیسیون نمیتواند قبول کند ولی آقای اخگر خودشان در کمیسیون تشریف داشتند و ما نظریه اظهارات ایشان مواد مذکوره را نوشتم . رئیس - رأی میگیریم به قابل توجه بودن پیشنهاد آقای اخگر آقایانی که این پیش نهاد را قابل توجه میدانند قیام فرمایند . (عده قلبی قیام نمودند) رئیس - قابل توجه نشد . اصلاح دیگری از طرف آقای اخگر رسیده است . (شرح ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم پس از کلمه حق مخصوص و مانع لغیر عبارت (باستثنای مترجات ماده ۱۵) اضافه شود . رئیس - آقای اخگر . (اجازه) اخگر پس میگیرم . رئیس - پیش نهاد آقای امیر احتشام (بضمون ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد مینمایم چون از فرمایش اظهار آقایان مطمئن جمله (همه مترجات) و مشتقات الخ در نسخه فرانسه

نیست در نسخه فارسی هم بر داشته شود .
مغیر در نسخه فرانسه که آقای
شیروانی ملاحظه کرده بودند گفتند نیست
ولی هست برای اینکه در قسمت اخیر ماده
مینویسد :
(سورودوی اذنه) که ترجمه شده
است پیمان مشتقات و متفرعات .
امیراحشام - پس میگرم -
رئیس اصلاح آقای رهنا - ولی گمان
میکنم اصلاح عبارتی است
(بشرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم همانطور که در ماده
مطروحه نوشته شده آذربایجان باضماف
اردبیل و مازندران به ضمیمه تنگین نیز
قید شود .
(استخراج و عمل کردن نفت ها)
این عبارت کافی خواهد بود
رئیس آقای رهنا -
(اجازه)
رهنا - اگر آقای مغیر توضیح بدهند
شاید بنده از پیشنهاد صرف نظر کنم در
این جا میتوسید برای معاینه واستکشاف
وحفر جاهها واستخراج وبدست آوردن و
تجهیل کردن و عمل کردن نفت ها .
معاینه واستکشاف وحفر جاهها واستخراج
معلوم است .
امادست آوردن و تجهیز کردن کدام
است .
بنابر این تصور میکنم کله استخراج
یک معنای مخصوصی دارد اگر بدست
آوردن و تجهیز کردن در مقابل استخراج
یک شق علیحده است خوبست آقای مغیر
توضیح بدهند البته بنده پس میگرم و
اگر کلماتی نیست که معنای برجسته در آن
بنده آن را زائد میدانم
مغیر - با این نظر آقای رهنا بنده
موافقت نمیکنم زیرا ایشان این کلمات را
اینطور فرض کردند که مترادف و معنایش
نزدیک بهم است این طور نیست زیرا بعضی
مواد نفتی است که استخراج میشود
بعضی بدست آوردن میخواهد بعضی تجهیز
کردن لازم دارد اینها مربوط به طبایع
مختلفه مواد نفتی است باین ملاحظه
اصلاح ایشان اصلاح عبارتی نیست و معنی
را بگلی تغییر میدهد و چون اینجا مذاکره
میشود خوبست در این موضوع یک تذکری
بدهم نظر به اشاره که از طرف مقام
ریاست شده بود بنده مصمم بودم
که یک ضمیمه از برای این مواد
تهیه کنم که در آنجا این اصطلاحات که از
فرانسه به فارسی ترجمه شده تمام معلوم
شود .
این موضوع دو نفع دارد یکی اینکه
در فارسی اصلاح میشود و باقی میان دیگر
اینکه بعد این قبیل اشتباهات رخ نمیدهد
و بواسطه کسالت موفق نشدم ولی نادوسه
روز دیگر تهیه میکنم و در ضمن آن
سامانه دیگر که تقدیم میکنم آنرا هم تقدیم

آقایان میکنند .
رهنا پس میگرم .
رئیس - مسترد داشتید .
رهنا - بلی .
رئیس - پیشنهاد آقای یاسائی راجع
بحدود است .
یاسائی - راجع بضمیمه کردن سیستان
است به خراسان .
(بشرح ذیل قرائت شد)
مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی
بنده پیشنهاد میکنم همانطور که در ماده
مطروحه نوشته شده آذربایجان باضماف
اردبیل و مازندران به ضمیمه تنگین نیز
قید شود .
(خراسان به انضمام سیستان)
رئیس - آقای یاسائی -
(اجازه)
یاسائی - تصور میکنم که تا کنون
آنچه معمول بوده و گفته میشده است این
بوده است که میگفتند ایالت خراسان و
سیستان ایران دارای چهار ایالت است .
آذربایجان خراسان و سیستان . فارس .
کرمان و بلوچستان
یکی از نمایندگان - بنادر هم
هست .
یاسائی - بنادر هم جزء فارس است .
در تشکیلات و دو اثر دولتی هم همینطور
است یعنی سیستان ضمیمه خراسان است .
بنده نمیدانم اردبیل که هیچ شبهه نبوده
است جزء آذربایجان محسوب میشود و
هم چنین تنگین را جزء مازندران حساب
کرده اند ولی سیستان که ضمیمه خراسان است
ضمیمه نکردند و مجزا کردند .
مغیر - همان طور که تذکره کرده ام بهتر
این بود که آقای یاسائی این پیشنهاد را نگاه
دارند و در موقعی که در ماده واحده مذاکره
میشود پیشنهاد بفرمایند و همان طور که
کمیسیون در نظر دارد میتوسیم قلمرو
فعلی این ایالتها و الزامی هم نداریم که اگر
یک قسمت هائی هم باشد که جزء قلمرو این
ایالات نباشد آن را هم بیآوریم ضمیمه آن
ایالت کنیم .
پس این پیشنهاد را بنگذارید از برای
موقع ماده واحده و بنده تقاضا میکنم فعلا
پس بگیریید و در موقع ماده واحده پیشنهاد
کنید .
یاسائی - استرداد نمیکنم ولی بماند
برای بعد .
(بعضی از نمایندگان - پس میگرم)
یاسائی - در این جلسه پس میگرم .
رئیس - اصلاح آقای حائری زاده .
(بشرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم موضوع امتیاز
نفت شمال منحصر باشد به مازندران و
استرآباد .
(بعضی از نمایندگان - رد شد)
حائری زاده - رد شد توضیح میدهم
من از روی اضطرار این پیشنهاد را کرده ام
مقتضای انحصار دادن نیست و مخالف هستم

که امتیاز انحصاری داده شود .
ملاحظه بفرمایند در باد کوبه در وجب
به وجب نفت استخراج میکنند ولی من
میبینم چهار ایالت ولایت بزرگ را میخواهم
بدهیم به یک کمیانی که هنوز او را نمیشناسیم
بلکه بعضی حرفها هم در اطراف او زده
میشود .
برای امتحان هم اگر هست دو قطعه
کافی است اگر عملیات خوبی کرد آنوقت
دو قطعه دیگر را هم ضمیمه کنند بلکه گیلان
را هم ضمیمه کنند و من چندین عقیده ندارم به
اینکه به یک شرکت ایرانی که آتاموقف بشود یا
نشود داده شود .
اگر چنانچه ضرر دیدند لازم نیست
بگلی دست خودشان را بالا کرده باشند و هر چه
داشته اند داده باشند نفت یک جنس نامرغوبی
نیست که امروز ما یک مشتری پیدا کرده
باشیم که بخواهیم به او بقبولانیم در جاهای
دیگر وجب به وجب امتیاز بگیرند ماصد
فرسخ عم میدهم و قدرش را هم نمیدانیم بنابر
این لازم نیست چهار ایالت یک دفعه داده
شود دو ایالت که کاملاً اطمینان به وجود
نفت در آنجا هست و خود اهالی هم منظور
بدون اسباب دلزدند استخراج میکنند
بدهند .
خود بنده در کمیسیون بودم و از یکی
از نمایندگان دولت شنیدم که کمیانی هم اصرار
ندارد چهار ایالت باشد ما خوب است یک
قدری با منات عمل کنیم و عیالاً یکی دو
ایالت را بدهیم بعد اگر عملیات خوبی
دیدیم و برای ما هم منافع کلی داشت
بقیاش را هم میدهم و اگر ضرر دیدیم
باز برای محل دیگری احتکار کرده ایم و
اگر بنا باشد کمیانی احتکار کند خودمان
اولی هستیم .
رئیس - عقیده کمیسیون هست ؟
مغیر - کمیسیون موافق نیست و نظریه
ایشان را رد میجویم برد کنم .
اولاً آقای حائری زاده خوب میدانند
و همه معلومند که چه چیز اقیمت و مهمی را
دارند امتیاز میدهند و گمان نمیکنم
هیچکس نه در دوره چهارم و نه در این
دوره مخالف باشد . اینکه به یک کمیانی
معتبر مستقلی (نه بحر) که پرویاکانند
سیاسی نباشد و حقیقتاً معتبر و مستقل باشد
داده شود بنده اساسی مطلب را میگویم
امتیاز را باید به یک کمیانی داد که معتبر و
مستقل و مایل به استخراج و بیرون آوردن
نفت باشد والا اگر نقطه نظر پرویاکانند
سیاسی باشد و از نقطه نظر حرف باشد
کمیانی خیلی زیاد است که حاضر هم شود
وجوب امتیاز بگیرد یا یک ایالت را
بگیرد .
ولی اگر یک کمیانی معتبر و مستقلی
بود که حاضر بود یک ایالت را بگیرد البته
خیلی خوب بودند در دوره چهارم و نه در این
دوره ما یک کمیانی مستقلی که نظر سیاسی
نداشت باشد ندیدیم و اینکه فرمودند نماینده
دولت در کمیسیون همچو اظهار کرده است

که کمیانی کمتر از چهار ایالت هم قبول
میکند بنده که همچو چیزی به خاطر ندارم
و نمایندگان دولت هم اینجا حاضر هستند و
جواب خواهند داد ولی اگر در کمیسیون
همچو اظهار شده بود و کمیسیون باین
اظهار اعتنا نمیکرد آنوقت بنده کاملاً به
آقای حائری زاده حق میدادم که اعتراض
بفرمایند .
وزیر امور خارجه - بنده بطور اجمال
عرض میکنم البته ممکن است که امتیاز یک
ایالت یا یک تنگه کوچک را هم داد اما
وقتی که وسعت تفاوت کرد شرایط هم
تغییر میکنند .
حالا اگر آقایان معتقدند که اساس
را تغییر بدهند و دوباره از نو شروع
کنیم به مذاکره آن یک صورتی است
والا اگر اساس این قانون باشد که در
دوره چهارم از مجلس گذشته است و
بر آن اساس با یک اصلاحات جزئی رای
داده شود باید به چهار ایالت رای داده
شود .
رئیس - رای میگرم به قابل توجه
بودن پیش نهاد آقای حائری زاده
آقایانی که قابل توجه می دانند قیام
فرمایند .
(عده قلی قیام نمودند)
رئیس - قابل توجه نشد . ماده اول
پیشنهادی کمیسیون قرائت میشود و رای
میگیرم .
(بشرح ذیل قرائت شد)
ماده اول - به موجب این امتیاز نامه
دولت به صاحب امتیاز حق مخصوص و مانع
الغیر برای معاینه و استکشاف وحفر جاهها
و استخراج وبدست آوردن و تجهیز
کردن و عمل کردن نفتها و گازهای طبیعی
و موم طبیعی (اور کریت) و قیر و مازوت و
سایر مواد (هیدروکربور) متجانس نفت
همه متفرعات یا مشتقات مواد مذکوره را
در تمام آذربایجان به انضمام اردبیل و
خراسان و استرآباد و مازندران به ضمیمه
تنگین که ذیلا تحت عنوان قطعات چهار
گانه نام برده میشود اعطا نمینماید .
رئیس - رای میگرم باین ماده آقایانی
که تصویب میکنند قیام فرمایند .
(اکثر قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد . باقی مواد
مبماند برای جلسه دیگر پیشنهادی هم از
طرف آقای روحی رسیده است و یک
پیش نهاد دیگری هم از طرف آقای طهرانی
راجع به تزیه جلسات یک پیشنهاد دیگری
هم هست که قبلاً قرائت میشود بعد
پیش نهاد راجع به جلسات قرائت میشود .
پیش نهاد آقای میرزا شهاب قرائت
میشود .
(بشرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم متن فرانسه
امتیاز نفت شمال طبع و بین نمایندگان
توزیع شود .
رئیس - پیشنهادی هم از طرف آقای
امیراحشام در همین زمین رسیده است قرائت
میشود .
(به مشورتن ذیل قرائت شد)
مقام محترم ریاست مجلس مقدس بنده
در تأیید نظریه آقای آقا میرزا شهاب الدین
پیشنهاد مینمایم که نسخه فرانسه مواد
امتیاز طبع و بین آقایان نمایندگان محترم
هر کس که طالب مراجعه آن باشد توزیه
شود .
مغیر - صحیح است اشکالی ندارد .
وزیر امور خارجه - خود دولت

به ماده شش بوده است که میتوسید در عرض
هشت سال هشتصد هزار دلار که تقریباً
دو کرور است کمیانی خرج نماید حالا
فرض نمائید که چهار صد هزار دلار خرج
کند آنقدر اهمیتی ندارد بنابر این مواد
این قرارداد راجع است بترتیب و طرز عمل
و اگر یک قطعه زمین هم داشته باشد ممکن
است استخراج کنند این است که از نقطه
نظر اساسی و آنچه علمای معرفت الارض
گفته اند تصور میکنم دو ایالت کافی باشد
و بقیه برای بعدها باشد دیگر بسته است
بنظر مجلس .
رئیس - آقایانیکه این پیشنهاد را قابل
توجه میدانند قیام فرمایند .
(عده قلی قیام نمودند)
رئیس - قابل توجه نشد . ماده اول
پیشنهادی کمیسیون قرائت میشود و رای
میگیرم .
(بشرح ذیل قرائت شد)
ماده اول - به موجب این امتیاز نامه
دولت به صاحب امتیاز حق مخصوص و مانع
الغیر برای معاینه و استکشاف وحفر جاهها
و استخراج وبدست آوردن و تجهیز
کردن و عمل کردن نفتها و گازهای طبیعی
و موم طبیعی (اور کریت) و قیر و مازوت و
سایر مواد (هیدروکربور) متجانس نفت
همه متفرعات یا مشتقات مواد مذکوره را
در تمام آذربایجان به انضمام اردبیل و
خراسان و استرآباد و مازندران به ضمیمه
تنگین که ذیلا تحت عنوان قطعات چهار
گانه نام برده میشود اعطا نمینماید .
رئیس - رای میگرم باین ماده آقایانی
که تصویب میکنند قیام فرمایند .
(اکثر قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد . باقی مواد
مبماند برای جلسه دیگر پیشنهادی هم از
طرف آقای روحی رسیده است و یک
پیش نهاد دیگری هم از طرف آقای طهرانی
راجع به تزیه جلسات یک پیشنهاد دیگری
هم هست که قبلاً قرائت میشود بعد
پیش نهاد راجع به جلسات قرائت میشود .
پیش نهاد آقای میرزا شهاب قرائت
میشود .
(بشرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم متن فرانسه
امتیاز نفت شمال طبع و بین نمایندگان
توزیع شود .
رئیس - پیشنهادی هم از طرف آقای
امیراحشام در همین زمین رسیده است قرائت
میشود .
(به مشورتن ذیل قرائت شد)
مقام محترم ریاست مجلس مقدس بنده
در تأیید نظریه آقای آقا میرزا شهاب الدین
پیشنهاد مینمایم که نسخه فرانسه مواد
امتیاز طبع و بین آقایان نمایندگان محترم
هر کس که طالب مراجعه آن باشد توزیه
شود .
مغیر - صحیح است اشکالی ندارد .
وزیر امور خارجه - خود دولت

این کار را میکند لازم به رای گرفتن
نیست .
(در این موقع آقای وزیر امور خارجه از
مجلس خارج شدند)
رئیس - از طرف دولت طبع خواهد
شد .
(بعضی از نمایندگان - در مجلس طبع
خواهد شد)
رئیس - آقای آقا میرزا شهاب .
(اجازه)
آقا میرزا شهاب - اساس این پیشنهاد
برای این بود که در آخر این قانون میتوسید
متن فرانسه معتبر خواهد بود البته
بعضی از آقایان نمایندگان
فرانسه میدانند و نسخه را که بالاخره
باعبار آن باید رای بدهند ندیده اند
چیز ندیده را چطور رای میدهند
یک قسمت از آقایان هم که فرانسه
نمیدانند مثل بنده آنها هم ممکن است به
اشخاصی که مطمئن هستند و فرانسه را
خوب میدانند مراجعه نمایند و متن فارسی
را با فرانسه تطبیق کنند تا در موقع
رای دادن از روی علم و اطلاع رای بدهند
اما اینکه آقای وزیر امور خارجه
فرمودند خود دولت طبع میکند اگر دو
ماه طول بکشد یا برای اواخر کار و
ختم قضیه رسید تکلیف چیست ؟ بنا
بر این بعقیده بنده باید مثل سایر لوایح که
در مطبعه مجلس طبع میکنند این را هم
طبع کنند .
مغیر بنده از طرف وزیر امور خارجه
و دولت تمهید میکنم که برای قبل از رای
گرفتن باده واحده حاضر شود
رئیس - رای میگرم .
آقا سید یعقوب بنده مخالفم برای
اینکه در صورتیکه دولت قبول میکنند
طبع نماید دیگر مجلس نباید طبع کند
و مغیر محترم هم که خودشان فرمودند
که چاپ میکنند و تقدیم میشود حالا ما
اصرار میکنیم که در مطبعه مجلس
چاپ شود .
رئیس رای میگرم به این پیشنهاد
آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند
(اکثر قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد . پیش نهاد
آقای روحی .
(بشرح ذیل قرائت شد)
مقام ریاست محترم مجلس شورای
ملی .
بنده پیش نهاد میکنم تا اوقاتیکه
امتیاز نفت در مجلس شورای ملی تحت
مذاکره و جریان است در کلیه ایام به
استثنای جمعه هوه روز صبحها مجلس منعقد
شده دستور منصرم بنماید که در اختتام
امتیاز نفت باشد
همه بین نمایندگان
رئیس - توضیحی هم دارید ؟

روحی - تصور میکنم محتاج توضیح
نباشد زیرا تمام مردم بایک انتظاری منتظر
هستند که عمل نفت باسرع وقت تمام
شود . (مهمه) حالا آقایان نمایندگان
های و هو میکنند بکنند .
آقایان حقوق میگورند و روزی شش
ساعت باید برای ملت کار کند ممکن است
صبح ها برای مسئله نفت جلسه تشکیل
بدهید و عصر ها هم در کمیسیون ها
مشغول کارهایتان باشید و هو ندارد
شاد مقابل کار پول می گیرید .
رای بگیرد تا بدانند کمی مخالفت
میکند .
رئیس رای میگرم باین پیشنهاد
آقایانی که تصویب میکنند قیام
فرمایند .
(عده قلی قیام نمودند)
رئیس رد شد . پیشنهاد آقای طهرانی
قرائت میشود .
(بشرح ذیل قرائت شد)
مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی
نظر باینکه در آیه نزدیک جلسات
مجلس تصادف با تعطیلات ایام محرم و صفر
می نماید و نظر با اهمیت گذشتن امتیاز نفت
این بنده پیش نهاد می نمایم که جلسات دلی
مجلس هفته چهار روز شده و سه روز مختص
بمذاکره امتیاز مزبور باشد و یک روز آن
آن اختصاص سایر امور مهمه داده شود
رئیس - اگر میل دارید توضیح بدهید .
آقا شیخ محمد علی طهرانی - رای
بگیریید .
رئیس رای میگرم به این پیشنهاد
آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند .
(عده قیام نمودند)
رئیس رد شد . جلسه آیه روز یک
شنبه چهار قبل از ظهر
وزیر مالیه لایحه ایست در موضوع
خروج پوست بره از سرحدات ایران سال
گذشته قانونی از مجلس شورای ملی گذشت
که خروج پوست بره را از ایران قدغن می
کرد یک عده از تجار ایرانی هستند که
پوست برمدارند و در مدت مقرر قانونی
نخواستند خارج کنند و این اسباب
خسارت برای کلیه تجار اونی شده است از
مجلس تقاضا میشود اجازه داده شود پوست
هائی که فعلا هست خارج شود .
رئیس بکجا باید مراجعه شود
وزیر مالیه چون موقع تابستان و گرما
است و پوست ها را باید میزند استدهای
کنم که بفوریت از مجلس بگذرد
رئیس بکدام کمیسیون مراجعه شود
(بعضی از نمایندگان بکمیسیون قوانین
مالیه)
(مجلس یک ساعت و نیم از ظهر گذشته
ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی
موتن الملک
منشی معظم السلطان م . شهاب

جلسه ۴۸
صورت مشروح
مجلس یوم یکشنبه ۲۹
سرطان ۱۳۰۴ مطابق ۱۷
ذی حجه ۱۳۴۲
مجلس دو ساعت و نیم قبل از
ظهر بریاست آقای موتن الملک
تشکیل گردید
صورت مجلس یوم پنجشنبه ۲۶
سرطان را آقای آقا میرزا شهاب
قرائت نمودند
رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب
(اجازه)
حاج میرزا عبدالوهاب - یک جزء از
عرایض بنده را که در جلسه قبل در موقع
مذاکره در کلمات لایحه نفت راجع
ببندجات روزنامه ایران بنده سؤال
کردم در صورت مجلس نوشته اند بفرمایند
اصلاح نمایند
رئیس - آن روز مذاکره شده گفته
شده چه گفته میشود تماماً نباید در صورت
مجلس نوشته شود
حاج میرزا عبدالوهاب - بسیار
خوب .
رئیس دیگر ایرادی نیست
بیکطرف از نمایندگان غیره
رئیس - قبل از این که داخل دستور
شویم چند سئواله عرض خدمت آقایان
داشتم .
البته قضیه قاجار و روز جمعه و قتل تشول
ناکام امریکا آقایان همه مطلع هستند و
لازم نیست توضیح واضعی کرد و
عرض کنم از این قضیه بهت آورد متالمو
متأثریم .
عوم نمایندگان - صحیح است
بلکه می توانیم عرض کنم تمام ملت
ملت ایران از این واقعه موله متأثر هستند
و خیر این واقعه را با کمال نفروخشم و
غضب تلقی خواهند کرد .
نمایندگان - صحیح است
برای اینکه ما یک ملت غریب و
مهمان نوازی هستیم که هیچ نوع حمایت
سومی نیست بخارجیها نداریم و همیشه آن
هارا بایک آغوش باز پذیرفته ایم مخصوصاً
آنهاست که می توانسته اند یک درس هائی
بیاورند و در طریق تعالی و ترقی ما کمک
بکنند .
فرض از عرض بنده این بود که هر
کس در همچو موقعی یک تکلیفی دارد و
البته باید بتکلیف خودش عمل بکند و
دولت تکلیفش این است که بعداً این امر
را تمقیب بکند و مرتکبین را بدست آورده
و مجازات نماید
(نمایندگان صحیح است)
ماهم بنوبت خودمان بنام انسانیت و
بنام حفظ شئون ملی و بنام حفظ نام نیک
ایران پایستی کنیم و ملت را بکلیت

که این لکه سرخی کدر تاریخ ما پیدا شده است زائل شود و اگر اثرات سوئی بر خلاف واقع و حقیقت واقع شده بزودی مرتفع شود

(نماینده گان صحیح است)

وزیر امور خارجه بیانات شافی و روانی که آقای رئیس محترم مجلس شورای ملی راجع بتأسف و تألم از وقوع واقعه روز جمعه فرمودند هیئت دولت راستنستی میکنند از این که در اظهار تأسف و تألم از این واقعه شرح و توضیح بدهد بیانات ایشان البته احساسات کلیه ملت ایران است.

(نماینده گان صحیح است)

حاجت نیست باینکه عرض کنم هیئت دولت کاملاً و تماماً باین احساسات همراه است و راه روز جمعه یکی از بزرگترین ضرباتی که بقلب ملت ایران است وارد آمده تلقی می کند.

زیرا همانطور که آقای رئیس فرمودند ملت ایران همیشه ملت مهمان نوازی بوده است و می توان گفت این واقعه بی نظیر است و روح ملت ایران و روح مسلمانان ایران مسلمانانیکه یکی از تعلیمات دین آنها این است که باید بهمان اکرام و احترام نمود از این مطلب مزجر است (نماینده گان صحیح است)

اما اینکه فرمودند هر کس يك تکلیفی دارد و باید تکلیف خود را ادا کند فرمایش خیلی صحیحی است و هیئت دولت هم کاملاً در این عقیده است و هم دراد و تصمیم کرده است که تکلیف خودش را کاملاً ادا کند نظر بیک مصالحی و برای اینکه بعضی تصرفات بی ماضی برای مردم حاصل نشود آقای رئیس الوزرا و هیئت دولت مخصوصاً در این اوقات اخیر همیشه توصیه و تأکید می کردند.

برو سایر افراد قشونی که نسبت بپردن با حسن سلوک و مدارا رفتار کنند و هیچوقت يك تریبی پیش نیاورند که موجب طرفیت قوای ملت با خود دولت شود باین مناسبت قوای نظامی دولت ساهی بوده است که همیشه با کمال بردباری رفتار کنند و نظر بهمان عقایدی که ما داریم و تصور می کنیم.

با وجود این واقعه اسف انگیز در عقیده خودمان اشتباه نکرده باشیم و از طرف ملت ایران حرکات فجیحی سرنمی زند تصور نیست يك امر باین تا کواری واقع شود

والا هیئت دولت هم قبلاً اقدامات لازمه میکرد برای پیش بینی از يك همچو اموری که برای ما غیر مترب است حالا دیده می شود که آن مدارا و حسن سلوکی که هیئت محترم دولت در رئیس و موجود قوه تالیه این مملکت در نظر داشته است

شاید در بعضی از اذهان حل بضمف و سستی میشود معلوم شد که باید هیئت دولت

بشایانند که این رفتار معتدانه که میکرداز روی ضعف نبوده و قدرت دولت بعد از آن منتهای کمال است و عزم دولت هم در حفظ امنیت و جلوگیری از احوال شناخت و جنایت کارانه کامل است و بهمین مناسبت امروز برای آنکه ملت بسرعت و فوراً این تصمیم دولت را مطلع شود و دولت مجبور نشود بواسطه يك حلیاتی این قدرت و تصمیم خود را احوال نماید اعلان حکومت نظامی داده است

و نادرجه آخر عزم و تصمیم دارد در کشف قضیه و تعقیب مرتکبین کوشش نماید و امید است که کاملاً هم موفق شود و اگر چه نمیتوانم عرض کنم واقعه روز جمعه جبران پذیر است ولی تا اندازه که ممکن باشد جبران خواهد نمود

رئیس در این مسئله باید مذاکراتی بشود یاد اخل در دستور

مدرس بنده اجازه خواست ام

رئیس جمعی اجازه خواست اند

مدرس موقع فوق العاده است و در این مرامش راجع عرض کنم

آقا سید یعقوب خوب است رأی بگیرد

مدرس خیر لازم ندارد من با حکومت نظامی مخالفم و اجازه هم خواست ام باید هر ایشم راجع عرض کنم

آقای سید یعقوب بامر شما که نمی شود که مملکت ایران که مال شما نیست

(صدای زنگ رئیس دهنوت بسکوت)

مدرس پلی میشود من وکیل ایرانم مملکت هم متعلق بمن است مملکت مال من است خوبست عوض شما دیگری را جلوی من وادارد

(صدای زنگ)

آقا سید یعقوب خیر متعلق به ما است (صدای زنگ)

رئیس اگر میخواهید راجع باین مطلب صحبتی بکنند خوب است بگذارید برای موقع دیگر

مدرس آقای وزیر امور خارجه این جا فرمایشاتی فرمودند بنده هم خواستم هم از جهت جنبه یافتن اظهار تأسف کنم و هم راجع به حکومت نظامی اظهاراتی بنمایم

رئیس با ترتیب صحیحی هم صحبت نمی نمایند

مدرس نمی گذارند

همه بین نمایندگان صدای زنگ

(در این موقع آقای رئیس از مجلس خارج شدند جلسه تعطیل ویس از ۱۰ دقیقه مجدداً تشکیل گردید)

رئیس آقای مدرس می خواستید اظهاراتی بفرمائید راجع بچه مطلب است ؟

این واقعه که در تاریخ ایران و مخصوصاً مشروطیت ایران هیچ سابقه نداشته است بکنم و بالمعنی وقتی که در دوره اول مشروطیت اردوی معدولی شاه بعرف ما میآمد و اشخاصی که در آن دوره آزادی خواه بودند تفنگ در دست گرفته و در سنگرها با دشمن ارجاع مقابله می کردند می کشند و کشته میشدند و باریقتن خون های خودشان ثابت می کردند که دارای يك عقیده ثابت می باشند وقتی که بالکوبك وسایر صاحب جمعی روس در تیررس می آمدند بیکدیگر تعجب می کردند که که چون این اشخاص اتباع خارجه هستند ما نباید بانها شلیک بکنیم (بعضی از نمایندگان صحیح است) در موقعی که کشته میشوند و از طرف آنها شلیک میشد اشخاص آزاد خواه باین حال کشته میشدند و نمی کشند و اگر آقایان در نظر داشته باشند آنکس این مطلب و این موقع شناسی و این دوستی و همبانی نوازی و حفظ سیاست که نشان میدادند باعث شده شد در جراند اروپا مقالات بسیاری نوشته شد و تجدیدات بسیاری از آزادیخواهان ایران نمودند که بعضی از آن مقالات را بعدها ترجمه کرده و در جراند ایران هم نوشتند باین چنین احساسات و عقاید باعث و باعث برای ایرانیها و آزادیخواها وقوع يك چنین قضیه قابل مقیاس و سنجش نیست که يك چنین قضیه از طرف یکدیگر جاهل از روی جهالت اتفاق افتاد البته هر قدر ما اظهار الرحمن نظیر هم دیگر پیدا نخواهد کرد

کازرونی - انشاء الله

مدرس - و البته همه ما متأسفیم عرض بنده از جانب خودم و از جانب هم دین های خودم که در حقیقت همه ملت ایران باشد اظهار تأسف می کنم اما در مسئله دیگر که آقای رئیس صلاح دانستند تفکیک شود بنده هم اطاعت می کنم ولی عقیده ام این است که تمام موضوع حکومت نظامی بجمعیت نباید و در مجلس مورد بحث واقع نشود نباید در خارج ترتیب اتزری پاو داده شود

رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)

حائری زاده - بنده عرضی ندارم راجع بنده همان بود که آقای مدرس فرمودند (جمعی از نمایندگان صحیح است)

رئیس - داخل دستور می شویم ماده دوم لایحه فقط مطرح است

مغیر - برای تذکر خاطر محترم آقایان عرض میکنم ماده اول قانون که در جلسه گذشته از طرف کمیسیون مسترد شده و يك ماده اول دیگری نوشته شد و در مجلس رأی گرفته و تصویب شد نسبت به نسبت دوم ماده اول سابق که طبق توزیع شده اصلاحاتی در نظر بود که آن اصلاحات حاضر است ولی چون امروز صبح موفق به تشکیل جلسه کمیسیون نشدیم و از نظر محترم آقایان اعضاء کمیسیون که آنرا گذشته

است باین ملاحظه بنده تقاضا می کنم که ماده دوم امتیاز که راجع بدست است حالا باسم ماده سوم تحت شور بیاید و بعد از دست ماده دوم که قسمت ثانی ماده اول سابق خواهد بود از طرف کمیسیون تقدیم خواهد شد

رئیس - ماده دوم لایحه که حالا ماده سه می شود قرائت می شود:

(شرح ذیل قرائت شد)

ماده ۴ - مدت این امتیاز پنج ماه سال و رسمت اعطای آن از تاریخ روزی خواهد بود که تصویب مجلس شورای ملی برسد

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - موافقم

رئیس - آقای داور (اجازه)

داور - موافقم

رئیس - آقای سهام السلطان

سهام السلطان - موافقم

رئیس - آقای شیروانی

شیروانی - موافقم

رئیس - آقای مشارعظم

مشارعظم - موافقم

رئیس - آقای ندیم

ندیم - موافقم

رئیس - آقای حائری زاده

حائری زاده - بدیهی است که امتیاز نامه مثل سایر قوانین مملکتی نیست که ما بیاییم حدودی برایش تعیین میکنیم باید طرفین راضی بشوند که مدت را کم یا زیاد قرار بدهیم

ولی برای اینکه خاطر آقایان را مسبوق سازم به سایر مواد این امتیاز نامه مراجع میهمم آقایان را که در این مدت پنج ماه سال که کمیانی متعهد شده است ۲۴ ماه حفر کند و مطابق نصف ماده اول هم که بعنوان ماده اول گذشت ۴ ایالت هم بصاحب امتیاز واگذار شده چاه نفت هم مثل چاه قنوت يك حریمی باید برایش منظور شود و البته وقتی که بنادش نفت از چاه استخراج شود هزار ذرع دو هزار ذرع بلکه ده هزار ذرع حفریم آن خواهد بود که کس دیگر در اطرافش چاه حفر نکند که بتواند نفت خودش را استخراج کند

در این اراضی وسیع وقتی بکمیانی اجازه داده ایم که در مدت پنج ماه سال ۲۴ چاه حفر کنند و در مدت ۸ سال هشتصد هزار دلار خرج کنند این چیزی نیست که بگوئیم هشتصد هزار دلار فرای ما بیاورد و امیدارم و وسایل آسایش آنها را فراهم میآورد غیر اینطور نیست ۲۴ چاه در مدت ۵۰ سال باین وسعت اراضی غیر از این که تصدیق کنیم که خودمان نمیتوانیم این اراضی را احتکار کنیم و کمیانی باید احتکار کند چه دیگری نیست من خیال میکنم

که ممکن است مدت این امتیاز را کمتر قرار بدهند و سایر شرایطش را قبول کنند باین شرایط را تغییر بدهند که مدت کشت باین مدت ۵۰ سال را زیاد می دانم و خیال میکنم که با این ترتیب ما گفته ایم که برای احتکار این اراضی کمیانی اولویت دارد و خودمان نمیتوانیم احتکار کنیم از این جهت مخالفم

مغیر - آقای حائری زاده خودشان عضو کمیسیون وقت هستند و متأسفانه در کمیسیون هم اغلب مستطور اختلاف نظر مابین ایشان و سایر اعضاء کمیسیون بود در این موضوع بخصوص در کمیسیون همچو بطاظر داریم که خیلی مذاکره شد گذشته از اینکه در دوره چهارم در موقعی که قانون نفت تصویب میشد راجع بدست خیلی صحبت شد و دلایل و ایراداتی از طرفین ذکر شد و بالاخره همین ماده در دوره چهارم تصویب شد

در کمیسیون هم دلایل لازم را برای اقتاع آقای حائری زاده اقامه کرده ایم ولی متأسفانه اقتاع نشده اند این قسمت هم که حالا فرمودند راجع بحریم چاهها و چاه قنوت نفتی گمان میکنم این طرز جدیدی باشد و در آتیه بتوان این اصول را قبول کرد دیگران هم این طرز را از ما تقلید کنند و فعلاً از نقطه نظر اینکه این امر و این قانون دوسه سال است در مملکت ما پیش آمده و حالا بروی بنزنگاه آخرش برسد مدت ۵۰ سال را کمیسیون تصویب کرده است

در دوره چهارم هم ۵۰ سال تصویب شده است و البته تصدیق میفرمائید که اگر ممکن بود مدت را کمتر بکنیم هم در دوره چهارم هم در این دوره مشابه نمیشد و البته در کمیسیونهای دوره چهارم همین دوره دلیلی برای مضایقه نی دیدیم ناچار يك مسأله در بین بوده است که مجبور باین ترتیب شده ایم و حالا هم بنده از طرف کمیسیون تنها میکنم که مجلس شورای ملی این ماده را که یکی از مواد مهمه این قانون است همین ترتیب تصویب بفرمائید

(جمعی از نمایندگان مذاکرات کافی است)

رئیس - کافی است

چند نفر از نمایندگان - ای

کافی است

رئیس - رأی میکنیم بنده دوم که ماده سوم شده آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده چهارم قرائت میشود

(شرح ذیل قرائت شد)

ماده ۴ - صاحب امتیاز متعهد است که در ظرف شش ماه از تاریخ تصویب امتیاز در مجلس متخصمین خود و با باین اهرام نماید که تقاضات و تعقیقات لازمه معرفه الارض

و امتحانات وجودت را که از اعلام طبیعت اراضی شناخته میشود در قطعات ۴ گانه بعمل آردند

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - موافقم

رئیس - آقای ندیم

ندیم - موافقم

رئیس - آقای داور

داور - موافقم

رئیس - آقای سلیمان میرزا

سلیمان میرزا - موافقم

رئیس - آقای اشکر

اشکر - از آنجا نیکه بنده به هم خود خیلی شایق هستم که نفت زود تر استخراج شود بنده مدت سه سال را برای نقش برداری زیاد می دانم

بعضی از نمایندگان - آقا اشتباه کرده اید آن ماده پنجم است اشکر - این جا بنویسد صاحب امتیاز متعهد است که در ظرف سه سال ...

بعضی از نمایندگان (بطور همهمه) اشتباه کرده اند در ظرف شش ماه

(صدای زنگ رئیس)

رئیس آن ماده چهارم لایحه است که ماده ۵ میشود

آقای دستغیب (اجازه)

دستغیب - اینجا بنویسد صاحب امتیاز متعهد است در ظرف شش ماه از تاریخ تصویب امتیاز در مجلس متخصمین خود را باین اهرام نماید بنده این شش ماه را منطقی برایش نمی بینم زیرا اگر این مدت برای بعد مسافت باشد شش ماه زیاد است و اگر برای این اشد که میخواهد متخصمینش را در آنجا معین کند البته معلوم و معین است و این شش ماه بقیه بنده برای اهرام متخصمین زیاد است

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - در دوره چهارم هم بنده بطاظر داریم که آقای دستغیب همین فرمایش را فرمودند ولی در آنوقت هم مذاکره شد که در ظرف شش ماه نوشته شده یعنی شش ماه را طرف عمل قرار داده اند که در ظرف این شش ماه متخصمینش را روانه کند و در ظرف همین شش ماه تقاضات خودشان را خاتمه بدهند و البته تصدیق میفرمائید که در ظرف ۴ قطعه از قطعات مملکت ما که راه آهن و وسایل نقلیه ندارند شش ماه برای تقاضات زیاد نیست

رئیس - پیشنهادی از طرف آقای زحیم رسیده است قرائت میشود

(شرح ذیل قرائت شد)

بعضی پیشنهاد میکنند عبارت اهرام نماید عبارت اهرام داشته باشد تبدیل گردد

رئیس - توضیح دارید ؟

زحیم - پلی بنده نمی دانم آن عبارت (تکس) قرارداد چه باشد شایع این اهرام داشته باشد از آن مفهوم شود ولی اینجا کلمه اهرام نباید مثل این میدانم که در آخر شش ماه متخصمین باین باید - و نظر باینکه ما باید سعی کنیم هر چه زودتر باین کار دست بزنند برای رسیدن ما بقصد و وجوب سرمایه ها باین جهت بنده پیشنهاد کردم که اهرام نباید اهرام داشته باشد تبدیل شود

مغیر - بنده تفاوتی در این اصلاح عبارتی نمی بینم

چه بنویسد باین اهرام داشته باشد چه بنویسد بنایند در حال معذور این است که کمیانی شش ماه وقت و مدت دارد برای اینکه متخصمین معرفه الارض را در این مدت با اسباب و آلات لازمه اهرام نماید

مخصوصاً آقای دستغیب هم متذکر باشند که این متخصمین که می آیند باید يك اسبابهای بفرند و يك تهیه های ببینند که در این مدت شش ماه خودشان با اسباب کارشان در تهران حاضر باشند و حالا چه اهرام نماید و چه اهرام داشته باشد فرقی نمی کنند و اگر آقایان تصور میفرمائید تفاوتی دارد در اصل قضیه فرقی میکنند مرضی ندارم

اما از نقطه نظر فرانسه هم (آن روایه) است که مصدرات و بعضی اهرام داشتن است علی ای حال مقصود این است که در این مدت متخصمین خودش را با اسبابهای لازمه باین بفرستد

رئیس - آقای شیخ الرئیس (اجازه)

محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس - حالا آقای مغیر آن تکس فرانسه را معنی کرده بنده آن ولی اهرام داشته باشد صحیح نیست و اهرام نمایه کاملاً وافی و مقصود را میرساند

رئیس - رأی میکنیم بقبول توجه بودن این پیشنهاد ...

مدرس - پس بگیرند

رئیس - استرداد می نمائید؟

رئیس - پلی

رئیس - رأی میکنیم بنده چهارم آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده پنجم قرائت میشود

ماده پنجم - صاحب امتیاز متعهد است که در ظرف سه سال از تاریخ تصویب امتیاز از تصویب مجلس شورای ملی بگذرد نقشه ها و لایحه های خود را که راجع به تعقیقات مقدماتی که در ماده سوم است بتمام برساند بصورت تقسیم نماید

رئیس - توضیح دارید ؟

زحیم - پلی بنده نمی دانم آن عبارت (تکس) قرارداد چه باشد شایع این اهرام داشته باشد از آن مفهوم شود ولی اینجا کلمه اهرام نباید مثل این میدانم که در آخر شش ماه متخصمین باین باید - و نظر باینکه ما باید سعی کنیم هر چه زودتر باین کار دست بزنند برای رسیدن ما بقصد و وجوب سرمایه ها باین جهت بنده پیشنهاد کردم که اهرام نباید اهرام داشته باشد تبدیل شود

مغیر - بنده تفاوتی در این اصلاح عبارتی نمی بینم

چه بنویسد باین اهرام داشته باشد چه بنویسد بنایند در حال معذور این است که کمیانی شش ماه وقت و مدت دارد برای اینکه متخصمین معرفه الارض را در این مدت با اسباب و آلات لازمه اهرام نماید

مخصوصاً آقای دستغیب هم متذکر باشند که این متخصمین که می آیند باید يك اسبابهای بفرند و يك تهیه های ببینند که در این مدت شش ماه خودشان با اسباب کارشان در تهران حاضر باشند و حالا چه اهرام نماید و چه اهرام داشته باشد فرقی نمی کنند و اگر آقایان تصور میفرمائید تفاوتی دارد در اصل قضیه فرقی میکنند مرضی ندارم

اما از نقطه نظر فرانسه هم (آن روایه) است که مصدرات و بعضی اهرام داشتن است علی ای حال مقصود این است که در این مدت متخصمین خودش را با اسبابهای لازمه باین بفرستد

رئیس - آقای شیخ الرئیس (اجازه)

محمد هاشم میرزا شیخ الرئیس - حالا آقای مغیر آن تکس فرانسه را معنی کرده بنده آن ولی اهرام داشته باشد صحیح نیست و اهرام نمایه کاملاً وافی و مقصود را میرساند

رئیس - رأی میکنیم بقبول توجه بودن این پیشنهاد ...

مدرس - پس بگیرند

رئیس - استرداد می نمائید؟

رئیس - پلی

رئیس - رأی میکنیم بنده چهارم آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده پنجم قرائت میشود

ماده پنجم - صاحب امتیاز متعهد است که در ظرف سه سال از تاریخ تصویب امتیاز از تصویب مجلس شورای ملی بگذرد نقشه ها و لایحه های خود را که راجع به تعقیقات مقدماتی که در ماده سوم است بتمام برساند بصورت تقسیم نماید

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - موافق

رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم - موافق

رئیس - آقای داور (اجازه)

داور - موافق

رئیس - آقای کارزونی (اجازه)

کارزونی - موافق

رئیس - آقای اخگر (اجازه)

مقصود آقایان نمایندگان از اظهارات امتیاز نفت شمال آنطور که بنده می فهمم اینطور است که برای مملکت تولید ثروت و کار کنند و برای همین اصل هم ماده اول یعنی واگذاری نفت شمال تصویب شده است و همین دلیل هم در مسکلات کسی مخالفت نکرده است بجهت اینکه همه متفق هستیم که باید نفت شمال امتیازش داده شود ولی در موضوعات جزئی البته و کبیل مجلس که قسم خوردند است بقرآن که بملت و مملکت شیانت نکنند برای این است که آنچه صرفه و صلاح ملت است و بنظرش میرسد عرض کند و نباید در خارج حمل بر مخالفت با اصل شود

بعضی از نمایندگان - صحیح است

اخگر - بنده متقدم که مدت سه سال برای تقدیم نقشه ها و راپورتها زیاد است البته بعد از آنکه تصویب شد که در مدت ششماه متخصصینش را بایران اعزام دارد

اینطور معلوم میشود که بعد از شش ماه متخصصینش بایران رسیده اند و آنطور که آقای مغیر توضیح دادند برای کشیدن نقشه ها و تعیین محل های نفتی دو سال و نیم باقی است و بعضی من خیلی زیاد است

البته ما باید سعی کنیم این امتیاز را که بکمیانی می دهیم حتی بقدر بدینست خودمان نزدیکتر باشد و باید سعی کنیم هر چه زودتر نفت استخراج شود برای اینکه پول وارد مملکت ما بشود و منابع طبیعی مملکت بکار افتد و هر قدر مدت استخراج متادیرتر باشد البته مقاصد ما که عبارت از حصول ثروت و بکار واداشتن اشخاص بیکار است

میسور نخواهد شد

علی ای حال بنده مقدمه ام این است که اگر یکسال تعیین کنیم شش ماهه که علاوه میشود در هم رفته یک سال و نیم میشود و گمان میکنم این مدت برای آمدن متخصصین و نقشه برداری کافی باشد

رئیس - آقای آقاسید یعقوب (اجازه)

تدین - بنده هم اجازه خواسته بودم

رئیس - ایشان استبان را ثبت کرده اند

رئیس - آقای آقاسید یعقوب (اجازه)

تدین - بنده هم اجازه خواسته بودم

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - موافق

رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم - موافق

رئیس - آقای داور (اجازه)

داور - موافق

رئیس - آقای کارزونی (اجازه)

کارزونی - موافق

رئیس - آقای اخگر (اجازه)

مقصود آقایان نمایندگان از اظهارات امتیاز نفت شمال آنطور که بنده می فهمم اینطور است که برای مملکت تولید ثروت و کار کنند و برای همین اصل هم ماده اول یعنی واگذاری نفت شمال تصویب شده است و همین دلیل هم در مسکلات کسی مخالفت نکرده است بجهت اینکه همه متفق هستیم که باید نفت شمال امتیازش داده شود ولی در موضوعات جزئی البته و کبیل مجلس که قسم خوردند است بقرآن که بملت و مملکت شیانت نکنند برای این است که آنچه صرفه و صلاح ملت است و بنظرش میرسد عرض کند و نباید در خارج حمل بر مخالفت با اصل شود

بعضی از نمایندگان - صحیح است

اخگر - بنده متقدم که مدت سه سال برای تقدیم نقشه ها و راپورتها زیاد است البته بعد از آنکه تصویب شد که در مدت ششماه متخصصینش را بایران اعزام دارد

اینطور معلوم میشود که بعد از شش ماه متخصصینش بایران رسیده اند و آنطور که آقای مغیر توضیح دادند برای کشیدن نقشه ها و تعیین محل های نفتی دو سال و نیم باقی است و بعضی من خیلی زیاد است

البته ما باید سعی کنیم این امتیاز را که بکمیانی می دهیم حتی بقدر بدینست خودمان نزدیکتر باشد و باید سعی کنیم هر چه زودتر نفت استخراج شود برای اینکه پول وارد مملکت ما بشود و منابع طبیعی مملکت بکار افتد و هر قدر مدت استخراج متادیرتر باشد البته مقاصد ما که عبارت از حصول ثروت و بکار واداشتن اشخاص بیکار است

میسور نخواهد شد

علی ای حال بنده مقدمه ام این است که اگر یکسال تعیین کنیم شش ماهه که علاوه میشود در هم رفته یک سال و نیم میشود و گمان میکنم این مدت برای آمدن متخصصین و نقشه برداری کافی باشد

رئیس - آقای آقاسید یعقوب (اجازه)

تدین - بنده هم اجازه خواسته بودم

رئیس - ایشان استبان را ثبت کرده اند

رئیس - آقای آقاسید یعقوب (اجازه)

تدین - بنده هم اجازه خواسته بودم

آقاسید یعقوب - (خطاب به آقای تدین) میخواهم بشما واگذار کنم امیتی ندارد

تدین - خیر

آقاسید یعقوب - عرض میکنم خدمت آقای اخگر که در دوره چهارم در موضوع همین ماده مذاکرات زیاد شد و همین ایرادی که حالا آقای اخگر کردند و فرمودند مدت سه سال زیاد است در آنوقت هم شد آنوقت مغیر شاهزاده نصرت الدوله بودند و همه مدافع بودیم و در آنوقت هم بقدری مغالط داشتیم که جواب دادن آن مخالفتها و ایرادها خیلی مشکل بود نظر باینکه مملکت ما بعد مذاقه وسیع است و وسائل نقلیه بهیچوجه نداریم و عبور و مرور در مملکت نسبتاً سخت است و یک زحمت فوق العاده دارد از این جهت مدت را این قسم قرار دادند مثلا برای اینکه بپهنند این نفت روی زمین یا زیر زمین است و اطلاع پیدا کردن بخصوصیات ایالات و نظیر بعمد وسائل حمل و نقل که در بعضی جاها مجبور هستند امان برونند و بعضی جاهای یاده از این جهت وقتی درست ملاحظه کنید می بینید این مدت رو به مرتبه زیاد نیست زیرا ششماه که از اول برای آمدن متخصصین موضوع میشود باقی میماند دو سال و نیم و این مدت هم گمان نمی کنم اینقدرها مهم باشد که مذاکره لازم داشته باشد

ما هر چه زودتر این قانون را بگذرانیم دو ماه سه ماه جلوتر می افتیم و همین که آنها وارد شوند عمده های ما بکار می افتند و مقدمات اقتصاد در مملکت فراهم می شود از این جهت گمان نمیکنم اشکالی داشته باشد

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده تصور میکنم از این عبارتی که در این ماده نوشته شده که (در ظرف ۳ سال نقشه ها و راپورت های بانام رسانیده بدولت تقدیم نماید) یک سوء تفاهمی حاصل شده است و گویا اینطور تعبیر شده که در این مدت فقط نقشه ها را برداشته و بدولت تقدیم کند

خیر اینطور نیست این ماده مربوط ب ماده قبل است و مقصود این است که بعد از اینکه متخصصین بایران وارد شدند باید مشغول تحقیقات و تحقیقات لازمه معرفه الارض و امتحانات نفتی در مواضع هدیده باشند و بعد از اینکه تحقیقات کردند و معلوم شد که در فلان نقطه از نقطه معرفه الارض نفت هست باید نقشه های آن حمل را برداشته و راپورت این قبضا را بدولت بدهد پس فقط کارش نقشه برداری نیست باید کلیه مقدمات نقشه برداری را در نظر بگیرد

بنا بر این دو سال و نیم مدت زیاد نیست و علاوه همانطور که فرمودند همه هم هلافا متدین که زودتر نفت استخراج شود بدیهی است گمانی هم از لحاظ منافع خود علاقه مند است که هر چه زودتر استخراج کند

رئیس - توضیح بدهید

امیر احتشام - پیشنهاد بنده جمع مابین اظهارات آقایان است مقصود این است که متدرجا حاضر کرده تقدیم دولت کند

مخبر - گمان نمیکنم باین اصلاح احتیاجی باشد زیرا از عبارت (در ظرف سه سال همین معنا را میشود استفاده کرد مسلم است اینکارها تدریجی است بکمترتبه که نمیشود تمام مقدمات را تهیه کرد

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده تصور میکنم از این عبارتی که در این ماده نوشته شده که (در ظرف ۳ سال نقشه ها و راپورت های بانام رسانیده بدولت تقدیم نماید) یک سوء تفاهمی حاصل شده است و گویا اینطور تعبیر شده که در این مدت فقط نقشه ها را برداشته و بدولت تقدیم کند

خیر اینطور نیست این ماده مربوط ب ماده قبل است و مقصود این است که بعد از اینکه متخصصین بایران وارد شدند باید مشغول تحقیقات و تحقیقات لازمه معرفه الارض و امتحانات نفتی در مواضع هدیده باشند و بعد از اینکه تحقیقات کردند و معلوم شد که در فلان نقطه از نقطه معرفه الارض نفت هست باید نقشه های آن حمل را برداشته و راپورت این قبضا را بدولت بدهد پس فقط کارش نقشه برداری نیست باید کلیه مقدمات نقشه برداری را در نظر بگیرد

بنا بر این دو سال و نیم مدت زیاد نیست و علاوه همانطور که فرمودند همه هم هلافا متدین که زودتر نفت استخراج شود بدیهی است گمانی هم از لحاظ منافع خود علاقه مند است که هر چه زودتر استخراج کند

رئیس - توضیح بدهید

امیر احتشام - پیشنهاد بنده جمع مابین اظهارات آقایان است مقصود این است که متدرجا حاضر کرده تقدیم دولت کند

مخبر - گمان نمیکنم باین اصلاح احتیاجی باشد زیرا از عبارت (در ظرف سه سال همین معنا را میشود استفاده کرد مسلم است اینکارها تدریجی است بکمترتبه که نمیشود تمام مقدمات را تهیه کرد

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده تصور میکنم از این عبارتی که در این ماده نوشته شده که (در ظرف ۳ سال نقشه ها و راپورت های بانام رسانیده بدولت تقدیم نماید) یک سوء تفاهمی حاصل شده است و گویا اینطور تعبیر شده که در این مدت فقط نقشه ها را برداشته و بدولت تقدیم کند

خیر اینطور نیست این ماده مربوط ب ماده قبل است و مقصود این است که بعد از اینکه متخصصین بایران وارد شدند باید مشغول تحقیقات و تحقیقات لازمه معرفه الارض و امتحانات نفتی در مواضع هدیده باشند و بعد از اینکه تحقیقات کردند و معلوم شد که در فلان نقطه از نقطه معرفه الارض نفت هست باید نقشه های آن حمل را برداشته و راپورت این قبضا را بدولت بدهد پس فقط کارش نقشه برداری نیست باید کلیه مقدمات نقشه برداری را در نظر بگیرد

بنا بر این دو سال و نیم مدت زیاد نیست و علاوه همانطور که فرمودند همه هم هلافا متدین که زودتر نفت استخراج شود بدیهی است گمانی هم از لحاظ منافع خود علاقه مند است که هر چه زودتر استخراج کند

رئیس - توضیح بدهید

امیر احتشام - پیشنهاد بنده جمع مابین اظهارات آقایان است مقصود این است که متدرجا حاضر کرده تقدیم دولت کند

مخبر - گمان نمیکنم باین اصلاح احتیاجی باشد زیرا از عبارت (در ظرف سه سال همین معنا را میشود استفاده کرد مسلم است اینکارها تدریجی است بکمترتبه که نمیشود تمام مقدمات را تهیه کرد

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده تصور میکنم از این عبارتی که در این ماده نوشته شده که (در ظرف ۳ سال نقشه ها و راپورت های بانام رسانیده بدولت تقدیم نماید) یک سوء تفاهمی حاصل شده است و گویا اینطور تعبیر شده که در این مدت فقط نقشه ها را برداشته و بدولت تقدیم کند

خیر اینطور نیست این ماده مربوط ب ماده قبل است و مقصود این است که بعد از اینکه متخصصین بایران وارد شدند باید مشغول تحقیقات و تحقیقات لازمه معرفه الارض و امتحانات نفتی در مواضع هدیده باشند و بعد از اینکه تحقیقات کردند و معلوم شد که در فلان نقطه از نقطه معرفه الارض نفت هست باید نقشه های آن حمل را برداشته و راپورت این قبضا را بدولت بدهد پس فقط کارش نقشه برداری نیست باید کلیه مقدمات نقشه برداری را در نظر بگیرد

بنا بر این دو سال و نیم مدت زیاد نیست و علاوه همانطور که فرمودند همه هم هلافا متدین که زودتر نفت استخراج شود بدیهی است گمانی هم از لحاظ منافع خود علاقه مند است که هر چه زودتر استخراج کند

در این ماده هم همینطور که آقای سردار معظم تقدیر کردند از نقطه نظر ماده بندی بایستی ماده سوم میل ب ماده چهارم بشود

رئیس - رأی میگیریم پیشنهاد آقای امیر احتشام آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهاد

صاحب امتیاز متعهد باشد که در مدت یک سال نقشه ها را برداشته تقدیم دولت بنماید

رئیس - یکسال و نیم برداشته

شریعتمدار - بنده استرداد میکنم

رئیس - استرداد میفرمائید؟

شریعتمدار - بلی

رئیس - اصلاحی شاهزاده شیخ الرئیس پیشنهاد کرده اند

(بدین مضمون قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم در اول این جمله نفت تمام علاوه شود - نقشه ها و راپورت های خود را

رئیس - (خطاب بشاهزاده شیخ الرئیس این توضیح لازم دارد آقا)

شاهزاده شیخ الرئیس - عرض میکنم قضیه راپورت و نقشه ها که در اینجا نوشته شده از فضایی مهمله است و دلالت ندارد بر تمام راپورتها و نقشه ها از این جهت بنده منتقدم که باید نوشته شود تمام نقشه ها و راپورتها

مخبر - اگر حضرت والا یک عطف توجهی بقسمت دیگر این ماده بفرمائید که میگردید (نقشه ها و راپورت های خود را که راجع به تحقیقات مقدماتی مذکور در ماده چهارم است بانام رسانیده بدولت تقدیم نماید) ملاحظه خواهند فرمود که این جمله آخری خوب مطاب را توضیح میدهد آن عبارت را هم اگر ما بنویسیم مضرت نیست ولی زائد است

رئیس - رأی میگیریم بقبول توجه بودن اصلاح شاهزاده شیخ الرئیس آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند

(چند نفری قیام کردند)

رئیس مقابل توجه نشد - رأی میگیریم ب ماده پنجم با تبدیل (ماده سوم) به (ماده چهارم) آقایانیکه این ماده را باین اصلاح تصویب میکنند قیام نمایند

(ماده کنیری قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - ماده شش قرائت می شود

(شرح ذیل قرائت شد)

ماده ۶ - بعضی اختتام و تقدیم نقشه و راپورت های فوق الذکر که با امرات این شرط که امتیاز بقانونیت و رسمیت خود باقی باشد صاحب امتیاز بوسیله متخصصین خود عملیات تحقیقی و اکتشافی خود را که معمولاً ضرورت دارد دوام خواهد داد تا تعیین نماید که در قطعات چهار گانه نقشه ها و گازهای طبیعی و موم طبیعی (اوز کریت) و قیر و مازوت و سایر مواد (هیدرو کربود) متجانس نفت بقدر کافی برای استخراج و تجارت یافت می شود یا نه دولت هم متعهد است (بفرایز مواقع فورس مازور) از صاحب امتیاز تقویت نماید و اجزاء و اموال مشارالیه را از هر گونه تجاوز مصون داشته و بطور کلی استفاده از حقوق و مزایاییکه بموجب این امتیاز نامه دارا است تأمین نماید و همچنین اگر شخصی

تالی بشوهد مانع از اجرای حقوق و مزایای منظوره در این امتیاز بشود از صاحب امتیاز حمایت نماید

رئیس - آقای تدین موافقت؟

تدین - بلی

رئیس - آقای داور هم موافقت؟

آقاسید یعقوب - بنده مخالفم

رئیس - بفرمائید

قا سید یعقوب - بنده چون درست از بعضی کلمات متعذر نیستم از این جهت یک - ژوئی از آقای مغیر و مجلس دارم یک کلمه در اینجا هست که در ماده اول هم گذشته است بنده میخوام تقاضا کنم که این کلمه را تغییر بدهند

در این ماده نوشته شده است (سایر مواد متجانس نفت) اگر آقای مغیر قبول بکنند که این کلمه متجانس را بر دارند و هم جنس نفت یا یک جمله دیگری که عنوان تجانس دو جسم مشترک را در یک صحت نداشته باشد بنویسند بهتر است مثلا ممکن است ذغال سنگ یک جنس دیگری باشد که دارای خاصیت نفت است این دو جسم متجانس یعنی دوچشمند دارای یک صفت چون بنده یک اطلاعات عینی ندارم خوب است عبارت متجانس را بر دارند و از جنس نفت بنویسند یعنی سایر موادیکه از جنس نفت باشد و اگر این اصلاح را قبول بفرمائید عبارت خیلی صریح الدلاله تر و واضح تر میشود

مشکل دیگر اینجاست که در صورت تصویب این امتیاز نامه متعهد است بغیر از مواقع فورس مازور از صاحب امتیاز تقویت نماید اگر چه در دوره چهارم هم در این باب مذاکره شد و گفته شد که فورس مازور یک مسئله نیست که ما بتوانیم مدتش را معین نمائیم ولی چون این یک مسئله تنهیدی است اگر بتوانیم مفهومش را مشخص کنیم که موارد فورس مازور تا چه اندازه است بهتر است عبارت هم واضح تر میشود

عرض تالم این است که میگردند (اگر شخص تالی بشوهد مانع از اجرای حقوق و مزایای منظوره در این امتیاز بشود از صاحب امتیاز حمایت نماید) گرچه نظر بنده گذراندن قانون است و در گذراندن قانون باید منافع همه را ملاحظه کنیم

بنده عرض میکنم قانونیکه از مجلس میگذرد دولت مکلف است که اگر شخصی مانع از اجرای حقوق صاحب امتیاز بشود

معنی اجرای قانون این است که دولت باید مجری قانون باشد بنده محکوم هستم به حکم قانونیکه دولت اجرا میکند ما نباید خودمان اجرا کننده قانون باشیم دولت مجری قانون است اگر کسی بشوهد در امتیازیکه دولت میدهد مزاحمت کند دولت باید او را منع کند - حمایت و از این عبارت

که نوشته صاحب امتیاز را حمایت کند مثل این است که صاحب امتیاز خودش قیام نماید و دولت از او حمایت کند خوب است آقای مغیر جواب این سه فقره عرض بنده را بدهند

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - اول کلمه متجانس در ماده اول تصویب شد حالا هم برای رفع سوء تفاهم آقای آقاسید یعقوب عرض میکنم اگر بنویسیم (از جنس نفت) فقط شامل خود نفت میشود زیرا موم معدنی و قیر از جنس نفت نیست در صورتیکه مقصود ما این است که تمام مواد متجانس نظیرا هم شامل شود

اما راجع بمسئله فورس مازور تصور میکنم آقا این لایحه را تا آخر مطالعه نکرده اند والا اگر مطالعه کرده بودند ملاحظه میفرمودند در ماده بیست و یکم مسئله فورس مازور توضیح داده شده تمام مسائل مهمه در آنجا ذکر شده و حتی برای مواقع طوفان وزان را با انقلاب که مطلقاً جزو فورس مازور نیست یک شرطی قائل شده است که چه قبیل قضایا و حوادث می تواند مانع عملیات او باشد تمام این مراتب را در آنجا دارد

قسمت دیگر که اعتراض سکرند کلمه حسابات مورد ندارد بنده می دانم بنده می دانم داخل این موضوع شو پولی اگر قدری دقت نمایند ملاحظه خواهند نمود که اگر این حق بدولت داده شود و کمیانی را آزاد نگذارند بهتر است

بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است و جمعی دیگر - کافی نیست

رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه مذاکرات را کافی میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - معلوم میشود کافی است

پیشنهاد آقای شرعتمداد بمضمون ذیل قرائت شد

این بنده پیشنهاد میکنم که لفظ مزایا چون ممکن است بمعنی وسیعی تعبیر شود اسقاط شود و فقط بلفظ حقوق قناعت شود که دولت متعهد است حقوق کمیانی را بطور کلی تأمین نماید

رئیس - آقای شرعتمداد (اجازه)

شرعتمداد - بنده چون فلسفه این لفظ مزایا را نمی فهمم فقط دولت متعهد است که حقوق کمیانی حقوق مشروعش را که بموجب این امتیاز باور داده شده است حفظ کند و چون لفظ مزایا ممکن است معانی پیدا کند که استفاده نداشته باشد از این جهت بنده این لفظ را زائد میدانم و منتقدم باید حذف شود

مخبر - من خیلی سنون میشوم از آقای

شرعتمداد اگر توضیح میدارند که از چه نقطه نظر لفظ مزایا ممکن است معانی پیدا کند و اسباب اشکال بشود

زیرا ما در این ماده قید کرده ایم بطور کلی استفاده از حقوق و مزایا و اینهم از نقطه نظر ترجمه و تطابق کامل فارسی با فرانسه است

این دو کلمه مترادف بود که از زبان فرانسه ب فارسی ترجمه کردیم و گمان می میکنم روشن تر هم باشد

حالا این ممکن است گفته شود که آنچه در تلو لفظ مزایا خوانده شود در تلو معنای حقوق هم میباشد اما مفهوم مخالفش را که آقا اعتراض دارند بنده درست ملتفت نمیشوم خوبست بفرمائید در چه موقع در کجا ممدافض مخالف با مقصود است کلمه مزایا و حقوق چون در نسخه فرانسه این راپورت نوشته شده بود از این جهت ما هم نوشتیم و البته باید کمیانی نسبت به حقوق خود طرف حمایت دولت باشد

رئیس - رأی میگیریم بقبول توجه بودن پیشنهاد آقای شرعتمداد آقایانیکه تصویب میکنند قیام نمایند

(چند نفری قیام نمودند)

رئیس - رد شد - اصلاح دیگر قرائت میشود

(مضمون ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم عبارت مزایای که بموجب این امتیاز نامه دارا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

مشا اعظم - در عبارت «حقوق و مزایا» کلمه استفاده از حقوق و مزایا است تأمین نماید عبارت ذیل تبدیل شود «حقوق و مزایای صاحب امتیاز را بموجب مواد این قرارداد تأمین نماید»

رئیس - آقای مشاو اعظم (اجازه)

از برای قبول کردن آن پیشنهاد با اصلاح اگر این توضیح را بنده در اینجا میدهم برای این است که بنده خیلی مقیدم هم کارهای کمیسیون خودم را خیلی مقید می دانم باین که هیچوقت اصرار و لجابی نداشته باشیم در اینکه حتما آنچه را که گفته ایم باین صورتی که اینجاست باید قبول شود

خیر اینطور نیست منتهی اگر مایک اشتباهی کردیم ملکست رفع آن اشتباه را با دلیل قوی بفرمائید آن وقت ملکست پذیرفت

ولی اینکه آقای اخگر میفرمایند این تکرار را برداریم بقیه بنده بودن این تکرار ضرری ندارد و اگر آقای اخگر اصرار دارند

که بنده از طرف رفقای خردم فضاوا قبول کنم این نمی شود و باید از طرف آنها قبول شود خودم نمی توانم

الارض و اشكال هندسی زبردست و ما هر مستند آنها را استخدام کند .
 پس گیسر دولت برای چیزهای دیگر است اما راجع به قسمت ثانی آن روز هم عرض کردم حالا هم تکرار میکنم اگر آقایان رجوع کنند بمذاکرات دوره چهارم رفع اشکالاتشان میشود .
 بنده مستمتم که بهتر این است هر چهار ایالت امتیاز داده شود و او در یک ایالت بقدر همه چهار ایالت نفت باشد چه عیبی دارد علاقه اقتصادی ما این است که باین کمیته هر چهار ایالت را امتیاز بدهیم ولو در یک ایالت دیگر نفت پیدا شود علاقه و منافع اقتصادی ما در این است و گمان نمیکند این ایراد ثانوی جناب عالی هم وارد نباشد .
 رئیس - آقای روحی (اجازه)
 روحی - بنده عرضی ندارم .
 رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)
 مشار اعظم - بنده موافقم .
 رئیس - مشیر معظم (اجازه)
 مشیر معظم - در این ماده معین نمیکند که کیسانی وقتی صدی پانزده از اراضی را انتخاب کرد تا مدت پنجاه سال در تحت اختیار او خواهد بود اگر فرضاً در این اراضی يك معادن دیگری پیدا شد آنوقت تکلیف دولت چیست ؟ برای اینکه کمیته اظهار خواهد کرد این اراضی تا مدت پنجاه سال در دست من است و من حق دارم که این اراضی را نگاه دارم و دولت حق دخالت ندارد در این صورت تکلیف دولت چه خواهد بود .
 رئیس - آقای آقا شیخ هادی شیخ - رئیس می نویسد رأیها اینکه داده این قانونی نیست برای چه قانونی نیست و هلش چه بوده است ؟
 آقا شیخ هادی شیخ رئیس - برای اینکه در این صورت نوشته شده است عده کافی برای رأی هشتاد و هفت نفر است و فعلا عده آقایان هفتاد و هشت نفر است .
 رئیس - در موقع رأی شمرده هشتاد و هفت نفر درست بوده یعنی دهم اول هشتاد و هفت نفر بود و دهم دوم هشتاد و هفت نفر بعد خارج شده بود در موقع مذاکرات عده کسر شد ولی گویا حالا عده هشتاد و نه نفر باشد .
 معبر - اولاً آن قسمتی که آقای شیروانی فرمودند هجرتی که اینجا نوشته شده همان مقصود ایشان را می رساند و نظر کمیسیون هم همین است که در هر يك از قطعات چهار گانه بیشتر از صدی پانزده سطح حقله آن قطعه نباشد .
 این کلمه (حقله) می رساند که در هر ایالتی صدی پانزده از همان ایالت را میتوان انتخاب کرد . و اما در قسمت اظهار نامه آقای مشیر معظم فرمودند این امتیاز یکده داده می شود فقط راجع بمواد نفتی است و در قسمت سایر معادن

داده نمیشود و البته دولت در سایر معادنی که در آن ایالات دارد کاملاً اختیار دارد که بهتر تر نبی که میخواهد عمل کند .
 رئیس - آقای حاج عبدالملك (اجازه)
 حاج عبدالملك موافقم .
 رئیس - آقای حاج میرزا عبدالرهاب (اجازه)
 حاج میرزا عبدالرهاب بنده هم فرمایش آقای مشیر معظم را عرض میکنم مدت این امتیاز تا پنجاه سال است و دلیلی را که آقای سهام السلطان فرمودند کافی نیست و باید در قانون مصرح باشد به جهت اینکه ممکن است این مسئله بعد از سی سال محل اختلاف واقع شود باید این را در قانون تصریح کرد که دولت در سایر معادنی که در این اراضی منتخبه واقع خواهد شد مختار است که در آنجا هر نوع عملیاتی که بخواهد بکند و اگر قید و تصریح نشود اسباب زحمت خواهد بود .
 رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)
 آقا سید یعقوب - بنده موافقم و اینکه آقای مشیر توضیح دادند در ماده هم واضح است امتیاز یکده ما میدهم فقط راجع بنفت است و اگر ذغال سنگ یا معدن دیگری در آنجا باشد کمیته نمیتواند آنرا استخراج کند دیگر اشکالی باقی نمی ماند .
 رئیس - آقای سر کشیک زاده (اجازه)
 سر کشیک زاده - موافقم .
 رئیس - آقای مشیر معظم (اجازه)
 مشیر معظم - بنده تصور میکنم آن ایراد را که بنده کردم خیلی قابل توجه باشد به جهت اینکه در این مسئله کسی منکر نیست که کمیته غیر از نفت حق چیزی دیگری ندارد ولی يك اراضی منتخبه را با او میدهم و او حق دارد تا مدت پنجاه سال انتفاع قرار دادش این اراضی را در دست داشته باشد آن وقت هر نوع امتیاز دیگری که دولت میخواهد در آن اراضی بدهد بمانند می گوید این اراضی را من لازم دارم و نمی گذارم عملیات دیگری در این اراضی بشود .
 رئیس - آقای داور (اجازه)
 داور - البته این توجهی که آقایان می کنند باینکه حتی الامکان وقت درنگات بشود و طوری باشد که اسباب زحمت نشود خیلی خوب است ولی اینجا گمان می کنم از فرط اشتیاق آقایان نمایندگان يك اشتباهی شده است .
 این امتیاز فقط حق عملیات برای استخراج فقط و مواد نفتی است در ماده اول و مواد دیگر این مسئله بطور صریح فید شده است .
 در اینجا پانزده درصد از قطعات چهار

دوره پنجم
 روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی
 انرا دولت اجازه میدهد که در این قسمت صدی پانزده کمیته بگردود به بیند اگر فقط و مواد نفتی هست استخراج کند نه اینکه این پانزده در صد را گرفته که هر اقدامی بخواهد بکند این ماده را ملاحظه فرمائید نوشته صاحب امتیاز در ظرف هشت سال از تاریخ تصویب امتیاز در مجلس - مربوطه بامتیاز و همچنین در ماده اول هم میگوید که این امتیاز راجع بچیز می نویسد (بموجب این امتیاز نامه دولت صاحب امتیاز حق مخصوص مانع از غیر برای ماینه و استخراج و حفرا چهار استخراج و بدست آوردن و تحصیل کردن و عمل کردن نفتها و گازهای طبیعی و چه بچه میدهد) در هر صورت حق را که دولت بنا میدهد که در آن صد پانزده اراضی اقدامات بکند راجع بمواد نفتی است حالا اگر معادن ذغال سنگ متلاطم پیدا یا مربوط نیست یا اینکه معادن نقره امتیاز را که میدهد اول باید به بیند که قرار داد بر آنکه در آنجا شده چه چیز را قید میکند یعنی هر امتیاز را که با او میدهم باید قید کنیم نه آنهایی را که نمیدهم و البته اگر سایر مواد شیمیایی و معدنی که امروزه ما میباشیم و در آنجا پیدا است پیدا شود در آن اراضی باشد حق استخراج نخواهد داشت و ما چیز را که با او میدهم همان نفت است و غیر از نفت و مواد نفتی حق استخراج چیز دیگری ندارد و در ماده هم صریح است
 رئیس - آقای شیخ رئیس (اجازه)
 شیخ رئیس - البته همانطوریکه آقای داور فرمودند این امتیاز راجع به نفت است یعنی راجع به چیزهای دیگر نیست ولی بنده هیچ ضرری نمی بینم که طوری باشد این امتیاز که پنجاه سال میباشد هیچ مورد سوءاستفاده واقع نشود البته واضح است در این اراضی منتخبه مردم ملك دارند زراعت دارند اگر جای استثنای بود شاید هم اش قابل استثناء بود ولی چون این اراضی منتخبه در اختیار او است و شاید معادن دیگری در آنجا باشد و دولت بخواهد استخراج کند چون این اراضی وارد شود به جهت اینکه ضرر می خورد بنفعیات استخراج فقط پس بقیه بنده هیچ ضرری ندارد و باید قید شود و اگر آقایان بفرمایند که مذاکرات کافی است خوب است پیشنهاد بکنند که مطلب معلوم بشود که اگر معادن دیگری در آنجا بود دولت مانعی ندارد که آنها را استخراج کند و کمیته میتواند بگوید که چون تا پنجاه سال در اختیار من است حق ندارد بمعادن دیگر را استخراج کند .
 سهام السلطان - چنانکه آقای داور

دوره پنجم
 هم فرمودند اگر توجه بفرمائید مایل بچیز های معینی را باین کمیته میدهم باقی چیزهای راجع ببولت و مردم است پس باید بنویسیم که مردم حق دارند در آنجا زراعت بکنند تجارت بکنند .
 دولت حق دارد راه شوسه بسازد ۱۱ خیر بقیه بنده لازم نیست بنویسیم سه واسطه اینکه اینها حقوقی نیست که کمیته داده شود بکمیته فقط حق داده شده است در این صدی پانزده اراضی که انتخاب میکند مواد نفتی را استخراج کند فقط در همین زمینه باو حق داده شده است و در سایر حقوق هر چیزی که باشد البته متعلق ببولت است ممانا اگر چنانچه مجلس صلاح بداند ممکن است پیشنهاد بنماید اگر ظرف توجه شد کمیسیون اصلاح میکند .
 رئیس - آقای دست غیب (اجازه)
 دست غیب - بنده گمان می کنم اصل موضوع منتخبه شده باشد برای اینکه ایراد آقای مشیر معظم این بود که زمین متعلق بکمیته است .
 ایراد این نبود که اگر يك معدن دیگری یافت شود مال دولت نیست و دولت حق بان ندارد و ایراد این نبود که دولت در آنجا نمیتواند زراعت بکند ایراد این است که در این اراضی صدی پانزده کمیته اختیار دارد برای استخراج فقط اما اگر در این اراضی هم معدن ذغال فرض کردیم و هم معدن نفت و خواستیم استخراج کنیم باید بگیری امتیاز بدهیم صاحب امتیاز میگوید چون اینجا در تصرف من است از این جهت شما حق ندارید که امتیاز معدن ذغال بگیری بدهید اگر چه از روی این ماده اینطور معلوم است که غیر از نفت باو چیزی داده نشده و او هم نمیگوید که این اراضی ملك من است البته برای استخراج باو این اراضی داده شده است ولی در ماده قانونی که معتدل الرجوعین است اگر در آن اراضی معدن دیگری پیدا شده ممکن است بگوید که راست است این اراضی مال دولت است من هم حرفی ندارم که امتیازش را بگیری بدهید ولی حالا چون در تصرف من است و در اختیار من است حالا نباید بگیری بدهید و باید صبر کنید تا من استخراج تمام بشود و استخراجش هم چهل سال پنجاه سال طول میکشد .
 اشتباه راجع باین است و راجع باین نیست که سایر معادن مال دولت نیست البته معلوم است که قطعه عملیات نفتی در آنجا مال صاحب امتیاز است .
 رئیس - آقای تدین (اجازه)
 تدین - باین تصریحاتی که در این ماده است بنده تصور میکنم جای هیچ گونه تگرانی نیست و بهر گونه سندی وقتی که مراجعه بفرمائید در آنجا ترمیم

صنعه ۲۴۱
 کرده اند که فلان ملك را با اجازه دادم بتو برای چه و آنچه که در متن سند نوشته شده است محل عمل واقع میشود و این اشکالی که آقایان فرمودند ابتدا وارد نیست برای اینکه در ماده اول این امتیاز نامه و در همین ماده و مواد بعد بطور وضوح تصریح شده است که صدی پانزده از این قطعات چهار گانه برای استخراج نفت و عملیات مربوطه به نفت داده میشود بنابراین آنچه خارج از حدود عملیات نفتی باشد مشمول این ماده نیست و حتی در ماده اول که مواد هیدرو و کاربور ذکر شده بود مخصوصاً کلمه (متجانس نفت) قید شده برای این مواد بجهت اینکه ذغال سنگ را خارج کند و این کلمه را خود صاحب امتیاز حالی هم قبول کرد .
 این معنایش چه چیز است ؟ وقتیکه کلمه متجانس نظر را قبول کرد که بعد از مواد هیدرو کاربور قید شود معنایش این است که اگر در اینجا معادن ذغال سنگ پیدا شود مال او نیست اگر فقط نظر آقایان این است که در موقع استخراج شاید تولید اشکال بکند چطور تولید اشکال میکند يك معدنی پیدا شده است و این معادن در حکم سایر معادن است که امروزه دولت دارد امتیاز میدهد و کمیته هیچ مزاحمتی هم ندارد که برود و نفت استخراج کند و خودش را هم با زراعتی که او ساخته است بریزد (چون حق دارید) با زراعت دیگر که خود دولت ساخته است یا دیگران ساخته اند بریزد و تصور میکنم هیچ محتاج نیست که يك عبارت مفصلی در اینجا نوشته شود در همین اینکه مقصود آقای مشیر معظم و سایر آقایان هم تأمین شده است و در این قسمت بنده تصور میکنم که زیاد تر از این محتاج به بحث نباشیم
 رئیس - پیشنهاداتی رسیده است باید قرائت شود - آقای مشار اعظم (اجازه)
 مشار اعظم - بنده هم گمان میکنم این مسئله که بنظر آقای مشیر معظم رسیده قابل دقت است ولی چیزی که هست میشود آن را در ضمن يك ماده دیگری که اضافه بر این مواد باشد علیحدت تنظیم کرد و در این مواد اضافه کردن موضوع اهمیتش بیشتر از این است که بخواهیم در ضمن چند کلمه اینجا بگنجانیم ممکن است آقای مشیر اعظم با سایر آقایان اینطور در نظر بگیرند که در تحت ماده علیحدت تنظیم بکنند و بعد بامتیاز نامه اضافه کنند و آن وقت در آن موقع مذاکره کنیم
 رئیس - شش هفته قتره پیشنهاد رسیده است
 (جمعی از نمایندگان)
 مذاکرات کافی است)
 رئیس - مذاکرات کافی است ؟
 (گفتند بله)

رئیس - پیشنهادات قرائت میشود
 پیشنهاد آقای قائم مقام
 شرح ذیل قرائت شد
 بنده پیشنهاد میکنم توضیح ذیل ضمیمه ماده ۸ شود :
 توضیح آنکه در صورتی که معلوم شود که در اراضی منتخبه کمیته معادن دیگری غیر از مواد نفتی موم و غیره وجود دارد دولت حق خواهد داشت آن اراضی را ضبط و به تحت اختیار خود در آورد
 رئیس - این پیشنهاد آقای قائم مقام بود . پیشنهاد آقای مشیر معظم قرائت میشود
 (شرح ذیل قرائت شد)
 بنده پیشنهاد میکنم در ماده قید شود در تحت امتیاز اگر در اراضی منتخبه که در معادن دیگری پیدا شده دولت حق دارد استفاده و استخراج نماید و کمیته بعنوان اراضی منتخبه که در تصرف او است حق ممانعت ندارد :
 رئیس - پیشنهاد آقای حاج میرزا عبدالرهاب (شرح ذیل قرائت شد)
 بنده پیشنهاد میکنم تبصره ذیل بیاده ۸ اضافه شود
 دولت در اراضی منتخبه حق دارد غیر مواد نفتی هر گونه معادن دیگری یافت شود استخراج بکنند و کمیته حق ممانعت ندارد .
 (پیشنهادات دیگری تیز به ضمیمه ذیل قرائت شد)
 بنده پیشنهاد میکنم نوشته شود :
 سایر آقایان هم تأمین شده است و در این قسمت بنده تصور میکنم که زیاد تر از این محتاج به بحث نباشیم
 رئیس - پیشنهاداتی رسیده است باید قرائت شود - آقای مشار اعظم (اجازه)
 مشار اعظم - بنده هم گمان میکنم این مسئله که بنظر آقای مشیر معظم رسیده قابل دقت است ولی چیزی که هست میشود آن را در ضمن يك ماده دیگری که اضافه بر این مواد باشد علیحدت تنظیم کرد و در این مواد اضافه کردن موضوع اهمیتش بیشتر از این است که بخواهیم در ضمن چند کلمه اینجا بگنجانیم ممکن است آقای مشیر اعظم با سایر آقایان اینطور در نظر بگیرند که در تحت ماده علیحدت تنظیم بکنند و بعد بامتیاز نامه اضافه کنند و آن وقت در آن موقع مذاکره کنیم
 رئیس - شش هفته قتره پیشنهاد رسیده است
 (جمعی از نمایندگان)
 مذاکرات کافی است)
 رئیس - مذاکرات کافی است ؟
 (گفتند بله)

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی
 امتیاز نامه برای استخراج مواد نفتی ضرورت دارد ممنوع نمایم .
 شریعت زاده
 بنده پیشنهاد میکنم در آخر ماده ۸ قید شود چنانچه در اراضی منتخبه معادن دیگر غیر از نفت و مواد نفتی کشف شود دولت حق استخراج آنرا خواهد داشت و صاحب امتیاز حق دعوی نخواهد داشت
 (مقام محترم ریاست مجلس)
 بنده پیشنهاد میکنم قبل از رفتن بدون اینکه نوشته شود :
 و این اختیار مانع از تصرف دولت نخواهد داشت
 عداد السلطنه - پیشنهادها را ارجاع به کمیسیون بفرمائید
 رئیس - ارجاع بکمیسیون وقتی است که کمیسیون بقیه مجلس در این ماده چه چیز است
 سهام السلطان - بنده عقیده دارم که این پیشنهادها با ماده بکمیسیون مراجعه شود و در ماده بعد مذاکره شود تا اینکه در موقع تنفیص کمیسیون اینها را رسیده کی کفر عقیده خودش را اظهار نماید
 (صحیح است)
 رئیس - مگر اینکه کمیسیون خودش تقاضا نماید .
 پیشنهاد دیگری است قرائت میشود
 (شرح ذیل قرائت شد)
 پیشنهاد مینمایم بعد از رفتن نوشته شود برای استخراج نفت و مواد نفتی
 هر مزی
 رئیس - پیشنهاد آقای شیروانی (شرح ذیل قرائت شد)
 مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی بنده پیشنهاد میکنم این جمله از ماده ۷ حذف شود (دولت در تعیین حدود اراضی منتخبه از حیث مساحت و شکل و یا مکان و موقعیت قسمتها دخالت نخواهد داشت)
 رئیس - ماده (۹) مطرح است
 ماده ۹ - صاحب امتیاز باید در ظرف ۶ سال از تاریخ تصویب امتیاز شروع بخراف ۲ چاه لاقط بنماید و بعد از آن تا آنقضای مدت امتیاز عملیات خود را بلا انقطاع تعقیب و در هر سال يك چاه جدید حفر نماید نماید حفر چاهها و عملیات مربوطه بآنرا با سرعت لازمه تعقیب نموده و صق چاهها از هزار یای بیشتر نباشد مگر آنکه در حق کمتر نفت به مقدار تجارتی یافت شود صاحب امتیاز در هر ۶ ماه راپورت کلیه عملیات مربوط بخراف چاهها و قطر و عمق و میزان محصول آنها را تقدیم دولت خواهد کرد و نقشه های لازم ضمیمه راپورت خواهد نمود که محل چاههایی را که در نظر گرفته و یا به حفر آنها مشغول است معلوم نموده نشان دهد .

دوره پنجم
 رئیس - آقای شریعت زاده (اجازه)
 شریعت زاده موافقم
 رئیس - آقای تدین (اجازه)
 تدین - موافقم
 رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)
 آقا سید یعقوب موافقم
 رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)
 ارباب کیخسرو - در این ماده در قسمت دوم که نوشته شده است در هر ۲ سال يك چاه حفر کنند بنده گمان میکنم کمیسیون هیچ نظری نداشته است در پیشنهادی که شده است که پیش از یک چاه حفر نکنند این حداقل است که کمتر از یک چاه در ظرف ۲ سال بعد حفر نکنند اگر نظر این بوده است پس اینتا هم يك کلمه لاقط لازم دارد چون ممکنست بعد مقتضیات قسمتی باشد که اگر این کمیته بخواهد بیشتر از یک چاه هم در هر ۲ سال حفر کند بموجب همین ماده جلو گیری شود ولی يك کلمه لاقط اگر جلوی آن بگذاریم دفع این معظور بعمل خواهد آمد .
 سهام السلطان - نظر کمیسیون همینطور است که آقای ارباب اظهار فرمودند و نظر این بوده است که در هر دو سال لاقط يك چاه حفر بشود و حالا هم اگر این عبارت را لازم میدانند که اضافه شود مانعی ندارد ممکن است کلمه لاقط اضافه شود
 رئیس - خوب بالاخر قبول میکنید سهام السلطان - بله کلمه لاقط را قبول میکنم اضافه شود .
 رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)
 مشار اعظم - عرضی ندارم
 رئیس - آقای داور (اجازه)
 داور - موافقم
 رئیس - آقای شیروانی (اجازه)
 شیروانی عرض میکنم در ماده پنجم تصویب کردیم که کمیته تا سه سال عملیات اکتشافی خود را ادامه دهد .
 این ماده یعنی وقتی که این ماده عقب آن ماده پنج که تصویب شده میباشد (که صاحب امتیاز باید در ظرف شش سال از تاریخ تصویب امتیاز شروع بخراف چاه لاقط بنماید)
 کمیته را ملزم نمیکند که بعد از اکتشاف عملیات در ظرف سه سال بلافاصله شروع بکنند بخراف چاه .
 در ظرف شش سال که نوشته شده در ششماه آخر شش سال هم می تواند شروع بخراف چاه کند .
 بنده عقیده ام اینست که مخصوصاً

تذکر داده شود که صاحب امتیاز بعد از خاتمه عملیات اکتشافی بلافاصله شروع به حفرت نماید و در آخر شش سال دوچاه حفرت کرده باشد.

«در ظرف» ممکنست که در شش ماه آخر شش سال شروع به حفرت نماید. غیر از عملت.

ممکنست در شش ماه آخر حفرت نماید ولی ملزم نیست نفت بیرون بیاورد.

ولی اگر از اول سه سال شروع به حفرت نماید تا آخر شش سال قطعا نفت بیرون خواهد آورد و اینجا کمیابی ملزم نیست که در ظرف سه سال اول شروع بکار کند.

ممکنست در آخر شش ماه سه سال آخر شروع بکار کند و شش سال طول بدهد و این سبب می شود که احتیاج خواهد کرد.

رئیس - آقای شریعت زاده (اجازه)

شریعت زاده - بعقیده بنده اشکالی که مؤثر در قسمتهای مادی این لایحه است این است:

کمیابی که امتیاز میگردد همه نظورش تأمین یک منافع مادیت و این نظر او را ملزم میدارد که حتی الامکان آن عملیات را بنماید و در اینجا هم نوشته شده است که بعد از شش سال در هر دو سال لاقط یک چاه حفرت نماید و در اینصورت کمیابی بعد از آنهم مقرر شده است که باید لاقط هر دو سال یک چاه حفرت نماید و این در نتیجه مطالعاتی بوده است که کمیابی توانسته است این وظائف را انجام دهد و مجلس سابق هم این مسائل را تصدیق کرده است.

بنابراین گمان میکنم هیچ اشکالی نداشته باشد.

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - بنظر بنده اینطور میباید که در دوره سابق همین مقدار که در ظرف شش سال شروع بکند کفایت نمیکند باید طوری باشد که لاقط دوچاه را به حفرت رسانده باشد.

چون مقصود اصلی از دادن امتیاز نفت است اینست که یک پولی در این مملکت داخل شود.

اگر بنا باشد باین تأنی داخل شود و بعد از شش سال شروع شود یعنی ندارد و بعلاوه اینجا نفت دوهزار یادارد باید به مقیاس فارسی که معلوم شود هر یا چند است این را باید تبدیل بفرع نمایند که قابل مباحثه نباشد و بنده نمی فهمم یا یعنی چه.

سهم السلطان - در این قسمت اظهاری که آقای شیروانی فرمودند سه سال اول راجع به تحقیقات مقدماتی است.

در ظرف این ۶ سال ۲ چاه حفرت نماید و در هر ۲ سال یک چاه جدید حفرت کند بقول شما هم که باشد در ظرف هشت سال دوی هم رفته ملزم است که سه چاه حفرت کند.

شیروانی - شروع بعفر تدین - شروع بعفر بنده که نوشته است در هر ۲ سال یک چاه جدید حفرت نماید و در هر هشت سال سه چاه حفرت نماید.

بنابراین بعقیده بنده این اشکال وارد نیست و در ظرف ۶ سال هم وقتی مجموع بعفر بکنیم متداول حرف هم اینست که بگردد بآخر مدت شروع حفرت چاه نماید.

جمعی اظهار نمودند - مذاکرات کافی است

رئیس - آقای شیروانی (اجازه)

شیروانی - عرض کنم توضیح آقای سهام السلطان بنده را بیشتر بدین کرد زیرا آنطوری که آقای توضیح دادند اجازه داده اند بکمیابی که تا سه سال اکتشاف نماید یعنی جمله سه سال کدر ماده ۵ نوشته شده است برای تحقیقات مقدماتی است و در ماده بعد اکتشافی را ادامه بدهد چون اینطور که توضیح دادند سه سال تحقیقات اکتشافی را ادامه میدهد و یک ماده دیگری هم است برای تحقیقات مقدماتی این ۶ سال آنوقت شروع میکنم بعفر چاه روز آخر هم جزء طرف است.

روز اول هم جزء طرف است ممکن است در همان روز آخر شروع کند و دو چاه حفرت نماید و بنده کاملاً مخالف و معترضم که نوشته شود بعد از سه سال که عملیات مقدماتی تمام شد شروع بعفر دو چاه نماید.

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - اولاً این ماده ماده ۹ امتیازنامه است که مطرح است وقتی که با ماده ۱۲ قانون تطبیق کنیم بیستم هیچ اختلاف ندارد.

ماده ۱۲ قانون این است که:

صاحب امتیاز باید در ظرف شش سال از تاریخ تصویب شروع بعفر چاه نماید. بعد از آن تا مدت انقضای امتیاز عملیات خود را بلاانقطاع تعقیب و در هر ۲ سال لاقط یک چاه حفرت نماید.

و این اشکالی که آقای شیروانی کردند بعقیده بنده هیچ وارد نیست برای اینکه بقول شما فرض میکنم که یک روز مانده بآخر شش سال شروع کند بعفر چاه در هر ۲ سال یک چاه جدید حفرت کند.

یعنی بعد از ۶ سال در هر ۲ سال یک چاه جدید حفرت کند کلمه جدید که آمده است اینجا می فهماند که غیر از آن ۳ چاه است که حفرت کرده است مقصود این است که در ظرف ۶ سال او اختیار داشته باشد خواه بدهد خواه نه خواه بعد از ۴ سال در هر صورت

بیشهاد آقای شیروانی آقایانی که قابل توجه بودند اینهاست:

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب (بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم عبارت ماده ۹ از تاریخ تصویب امتیاز لاقط ۲ چاه حفرت نماید. رئیس - این همان پیشنهادی است که در وقت حاج میرزا عبدالوهاب - بلی رد شد.

رئیس - بنده نمیگویم مجلس بگیرد رده - رأی میکنم بماده ۹ مشیر معظم - اجازه بفرماید.

رئیس - پیشنهاد که ندادید نمی توانید مذاکره کنید.

مشیر معظم - این جای یک اشکالی دارد.

رئیس - چه اشکالی مشیر معظم - در این ماده یک لاقط اضافه میشود ماده که اصلاح می شود دو طرف دارد بکنی دولت و یکی هم کمیابی هم قبول کند اگر قبول نکرد تکلیف چیست.

رئیس - این اشکال شما وارد نیست برای اینکه وقتی کمیسیون قبول کرد باید عداد السلطنه کمیسیون قبول نکرد.

رئیس - نظریه کمیسیون چیست سهام السلطان منشی کمیسیون - سابقاً در کمیسیون مذاکره کردیم که لاقط ۲ چاه کند این نظریه کمیسیون بود حالا بعقیده بنده مانی ندارم ولی هر طور مقتضی میدانند عمل کنند.

رئیس - بالآخره چه فرمائید سهام السلطان بنده عرض کردم نظر کمیسیون آنوقتیکه مذاکره می شد لاقط بود حالا بستم بنظر مجلس است.

رئیس - رأی میکنم پیشنهاد کمیسیون اگر رده آنوقت با اضافه لفظ لاقط رأی میکنم حالا رأی میکنم بماده ۹ پیشنهادی کمیسیون آقایانیکه ماده نهم را برتری که در رأیرت نوشته شده و طبع توزیع شده (بدون لفظ لاقط یعنی لاقط در سطح دهم نباشد) تصویب میکنند قیام فرمائید (اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - رأی مشرک شد است بنده شرمند چهل وقت نفر بود آقای اقبال المالک میرمیانده ۴ نفر دوباره رأی میکنم آقای اجاق (اجازه)

اجاق - عرض میکنم که درست توضیح بفرمائید که چه طور باید رأی بدهیم رئیس - این رأیرتی که نوشته شده است مگر راجع و توزیع نشده است.

مشیر معظم - عرض ندارم رئیس - رأی میکنم بقابل توجه بودن

رئیس - به عین آن چیزی که در رأیرت نوشته شده است رأی میکنم اجاق - بدون لفظ لاقط

رئیس - بهمان چیزی که در رأیرت نوشته شده است رأی میدهد.

رأی میکنم بماده ۹ برتری که در رأیرت کمیسیون نوشته شده است آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمائید (اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده دهم قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)

ماده دهم - در صورتی که بعد از مدت سه سال اول عملیات اکتشافی بر متخصصین صاحب امتیاز معققت شد که نفت بفقدهار کانی و قابل تجارت گمستلزم تعقیب عملیات باشد در قطعات چهارگانه یافت نمیشود صاحب امتیاز میتواند بوسیله یادداشت کتبی بوزارت فوائد عامه در تهران امتیاز خود را نسخ نماید.

در آن صورت از تاریخ یادداشت مزبور این امتیاز بلاعوض و بدون اینکه صاحب امتیاز هیچگونه حق ادعائی و تقاضای خسارتی داشته باشد بدولت مسترد میشود و کلیه مقررات و حقوق و مزایا و التزامات منته و منتهی حاصله از این امتیاز و مزایا لغو و بلا اثر خواهد بود و بعلاوه مقررات در صورت نسخ ترتیب فوق صاحب امتیاز دیگر هیچ وجه حق تعقیب عملیات خود را در حدود و قطعات چهارگانه نخواهد داشت.

رئیس - آقایان داور و تدین موافقت

داور - تدین - بلی آقاسید یعقوب - بنده مخالفم رئیس - بفرمائید

آقاسید یعقوب - گمان میکنم نظریه کمیسیون هم با عرضی که می خواهم عرض کنم موافق باشد ما این امتیاز را که بعد از شش سال برای اینست که بیابند و نفت استخراج نمایند و در واقع باید در مقام عمل باشاهین مطلب مذکور ذهن تمام آقایان هست و در دوره چهارم هم در آن مذاکره شد این عبارتی که در اینجا میفرمود (قابل تجارت) که مستلزم تعقیب عملیات میباشد در قطعات چهارگانه یافت نمیشود.

صاحب امتیاز میتواند بوسیله یادداشت کتبی بوزارت فوائد عامه در تهران امتیاز خود را نسخ نماید (بنده عرض می کنم بعد از آنکه در مدت سه سال مأمورین و متخصصین کمیابی آمدند و تحقیقات خود را کردند و دیدند نفت نیست باید ول کنند دیگر کلمه (میتواند) یعنی چه؟ یعنی میتواند ول کند و میتواند ول نکند اینجا ما آمده ایم و یک اختیاری داده ایم بکمیابی و گفته ایم بعد از سه سال عملیات و تحقیقات متخصصین تازه کمیابی می تواند ول کند و میتواند ول نکند حالا اگر

متخصصین آمدند و تحقیقات کردند و گفتند نفت نیست آن وقت اگر کمیابی دست برد نداشت آن معظوری که ما داریم این است که ما باید پنج سال در محصور باشیم و این یک استکباری است و این مطلب مذکور ذهن تمام آقایان هست که منظور ما از دادن این امتیاز استکبار نیست عنوان استخراج نفت و بکار انداختن این معادن است باین جهت باید یک عبارتی بنویسیم که بعد از سه سال پس از آنکه متخصصین کمیابی تحقیقات کردند دیدند نفت نیست باید دست بردارند ولی این لفظ (میتواند) او را اختیار کرده است یعنی میتواند ول کند و هم ول نکند.

سهم السلطان - اگر آقای آقاسید یعقوب درست دقت بفرمائید در این مواد کمیابی تعهداتی میکند که باید در هر تاریخی یک عملیاتی و آنوقت در صورتی که بعد از سه سال تحقیق و اکتشاف معلوم شد که نفت نیست آنوقت نمیتواند آن تعهداتی را که دارد انجام بدهد.

بنابراین مجبور است امتیازش را واگذارد کند زیرا اگر امتیاز واگذار نکرد باید در ظرف شش سال ششصد هزار دلار خرج نموده و دوچاه حفرت کند و بعد از آن در ظرف هر دو سال یکچاه حفرت نماید این عملیات را باید لایق تعقیب بکند و باید مخارجی بنماید و اگر نفت نبود خود کمیابی قهرأً نسخ مینماید.

رئیس - آقای مشار اعظم (اجازه)

مشار اعظم - اینکه مشیر معظم فرمودند کمیابی ملزم است که یک کارهایی بکنند ما مطابق ماده پنجم تصویب کردیم که عملیات او در ظرف سه سال فقط دادن رأیرت و نقشه برداری است.

در ماده پنجم میفرمود (صاحب امتیاز متعهد است که در ظرف سه سال فقط از تاریخ تصویب از تصویب مجلس شورای ملی میگذرد نقشه ها و رأیرتهای خود را که راجع به تحقیقات مقدماتی مذکور در ماده چهارم با تمام رسانیده ببولت تقدیم نماید).

بنابراین آن هشتصد هزار دلاری که برای مخارج اینکار منظور شده است در ظرف آن سه سال اولی ممکن است بصرف نرساند و اگر هم خرج شد یک مقدار قبلی باشد.

سهم السلطان - سبصد هزار دلار است.

مشار اعظم - بلی ومن بدین نیست و یقین دارم که کمیابی برای تحصیل منافع کار میکند و نباید بد گمان هم بود که یک روزی ممکن است یک چیزهایی او را ملزم کند که این کار را بکند و در این باب نباید سوء ظنی داشت.

ولی در هر حال این یک نقطه قابل

اهمیتی است برای اینکه ما مستلزم میکنیم در مسئله نفت یک جریان سیاسی هم هست که آنها خیلی قابل رعایت است بنابر این اگر در ظرف سه سال اول که به کمیابی حق داده شده است که تحقیقات نماید اگر متخصصین خودش گفته نفت نیست آنوقت صرف نظری نماید و میبرد اینجا فقط برای ما یک مدتی انتظار و تعطیل وقت خواهد بود.

برای اینکه ما یک مدتی زحمت کشیدیم برای اینکه تحصیل منافع کنیم بالاخره معلوم شد که کمیابی یک جهاتی نتوانست اینکار را بکند و بیخیال افتاد که از این مسئله صرف نظر کند و متصرف شود بنده نسبت باین مسئله بهیچینی ندارم.

اما بعقیده بنده اگر این ماده یک قدری التزامات کمیابی را بیشتر بگرداند بعد از سه سال بخواهد برود یک التزاماتی در مقابل دولت ایران داشته باشد که بآنها عمل کند بهتر بود و یکی صرف نظر کردن و گذاشتن و رفتن این اسباب تعطیل وقت است و ممکن است برای ما نتیجه نداشته باشد و بعقیده بنده این یک موضوع قابل دقتی است.

رئیس - آقای تدین (اجازه)

تدین - بنده بعد از بیاناتی که آقای سهام السلطان فرمودند بگردد میباید چیزی عرض کنم این ماده که ایشان قرائت کردند فقط راجع بنقشه برداری در رأیرت نیست این ماده همان طوری که عرض کردم مرتبط بماده قبل است.

صاحب امتیاز متعهد است که در ظرف ششماه از تاریخ تصویب امتیاز در مجلس متخصصین خود را باین اهرام نماید که تحقیقات و تحقیقات لازمه معرفه الارض و امتحانات وجود نفت را که از علامت طبیعت ارضی شناخته می شود قطعات چهار گانه بعمل آورند.

اولاً باید این کارها را بکنند و بعد از اینکه این کارها تمام شد آنوقت نقشه های نقطه ای که تصور میکنند نفت دارد تهیه کرده و رأیرت بدهد که در کجا و کجا نفت است.

بنا بر این در ظرف سه سال کمیابی بتدیه تحقیقات خودش را بکند این راهم باید تشخیص داد که کمیابی که آمده است که امتیاز را بگیرد نه این کمیابی مخصوص بلکه هر کمیابی که بیاید امتیاز بگیرد برای اینست که نفت استخراج نکند و بعفر تصور کرد فلان نقطه نفت خواهد بود.

نمی تواند یک التزاماتی را عهده دار شود سه سال برای تحقیقات فرجه دارد بعد از تحقیقات اگر نفت بقدر کافی برای تجارت بود عملیات تعقیب میکنند اگر نبود معقول نیست که بگویند تعقیب کن و پول بی خود خرج کن این حرف حسابی نیست و از نقطه نظر جنبه های سیاسی که ایشان

فرمودند بنده تصور میکنم بقدر فوه در مقدور هم در دوره چهارم و هم در این دوره دقت های لازمه شده است در قانون سابق هم که از مجلس گذشته است همین طور منظور شده است.

در این امتیاز هم در ظرف مدتی که در کمیسیون بوده است در تمام جمله ها و فرز های آن دقت های کامل شده بنابر این در آن قسمت ها هم قابل نگرانی نیست.

رئیس - پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب قرائت میشود (بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم عرض کلمه می تواند باید نوشته شود.

رئیس توضیح بدهید.

آقا سید یعقوب همانطور که بنده تذکر دادم و آقای مشار اعظم هم توضیح دادند اینها یک چیزهایی است که در موقع عمل چون ما گیر افتادیم از این جهت است که ناچاریم بقدری مسائل را واضح بنویسند که قیودش روشن شود.

بعقیده بنده کلمه میتواند (باید) تبدیل شود برای اینکه بعد از سه سال اگر نفت پیدا نشد دست از این ما بردارد و برود دیگر چه میخواهد.

سهم السلطان - با توضیحاتی که داده شد گمان میکنم آقای آقا سید یعقوب متقاعد شده باشند و خوبست. پیشنهادشان پس بگیرند.

(در این موقع بعضی از نمایندگان از مجلس خارج شده وعده برای رأی گرفتن کافی نبود)

آقا سید یعقوب خیلی غریب است لایحه امتیاز نفت مطرح است و آقایان اقلیت در مجلس نمی آیند.

حاج میرزا عبدالوهاب تنفس بدهید رئیس به آقایان گفته شد بیایند رأی بدهند بعد از این ماده تنفس داده میشود.

(باز هم چند نفر خارج شدند)

رئیس - چون عده کافی نیست جلسه را تعطیل میکنم (در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از بیست و پنج دقیقه مجدداً تشکیل گردید)

رئیس چون عده کافی نیست جلسه ختم میشود.

جلسه آتی پس فردا روز پنجشنبه دستور هم همین لایحه نفت آقای تدین (اجازه)

تدین - یک لایحه راجع به مسترمی و شهری به یک عده از صاحبین صنایع وزارت چنگ در کمیسیون بود چه تصویب و رأیرت آن هم گویا داده شده است.

اگر مقتضی بدانند آنرا هم در آخر جلسه جزء دستور بگزارند.

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

صفحه ۲۴۲

دوره پنجم

تذکر داده شود که صاحب امتیاز بعد از خاتمه عملیات اکتشافی بلافاصله شروع به حفرت نماید و در آخر شش سال دوچاه حفرت کرده باشد.

«در ظرف» ممکنست که در شش ماه آخر شش سال شروع به حفرت نماید. غیر از عملت.

ممکنست در شش ماه آخر حفرت نماید ولی ملزم نیست نفت بیرون بیاورد.

ولی اگر از اول سه سال شروع به حفرت نماید تا آخر شش سال قطعا نفت بیرون خواهد آورد و اینجا کمیابی ملزم نیست که در ظرف سه سال اول شروع بکار کند.

ممکنست در آخر شش ماه سه سال آخر شروع بکار کند و شش سال طول بدهد و این سبب می شود که احتیاج خواهد کرد.

رئیس - آقای شریعت زاده (اجازه)

شریعت زاده - بعقیده بنده اشکالی که مؤثر در قسمتهای مادی این لایحه است این است:

کمیابی که امتیاز میگردد همه نظورش تأمین یک منافع مادیت و این نظر او را ملزم میدارد که حتی الامکان آن عملیات را بنماید و در اینجا هم نوشته شده است که بعد از شش سال در هر دو سال لاقط یک چاه حفرت نماید و در اینصورت کمیابی بعد از آنهم مقرر شده است که باید لاقط هر دو سال یک چاه حفرت نماید و این در نتیجه مطالعاتی بوده است که کمیابی توانسته است این وظائف را انجام دهد و مجلس سابق هم این مسائل را تصدیق کرده است.

بنابراین گمان میکنم هیچ اشکالی نداشته باشد.

رئیس - آقای حاج میرزا عبدالوهاب (اجازه)

حاج میرزا عبدالوهاب - بنظر بنده اینطور میباید که در دوره سابق همین مقدار که در ظرف شش سال شروع بکند کفایت نمیکند باید طوری باشد که لاقط دوچاه را به حفرت رسانده باشد.

چون مقصود اصلی از دادن امتیاز نفت است اینست که یک پولی در این مملکت داخل شود.

اگر بنا باشد باین تأنی داخل شود و بعد از شش سال شروع شود یعنی ندارد و بعلاوه اینجا نفت دوهزار یادارد باید به مقیاس فارسی که معلوم شود هر یا چند است این را باید تبدیل بفرع نمایند که قابل مباحثه نباشد و بنده نمی فهمم یا یعنی چه.

سهم السلطان - در این قسمت اظهاری که آقای شیروانی فرمودند سه سال اول راجع به تحقیقات مقدماتی است.

رئیس اگر حاضر شد جزء دستور میگذاریم

آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب بنده خواستم عرض کنم که در نظامنامه برای این ذکری نمیکنند و حقیقته نیدانم مجلس در این باب چه تصمیمی خواهد گرفت برای این که وقتی که زنک زده میشود آقایان نمی آیند و بنده خود نیدانم که این چه ترتیب است

جماعتی از آقایان می آیند در مجلس می نشینند و جاهتی نمی آیند امتیاز نفت مطرح است که مبتلا به تمام ملت ایران است

من نمی دانم در این باب چه باید کرد و چه تصمیمی اتخاذ کرد کلام بنده نیش دار نیست و بیان حقیقت است همداز نمایندگان و تماشاچی می آیند در این گرما اینجا می نشینند و همه از نمایندگان نمی آیند تکلیف ما چیست؟ آخر چه باید کرد؟

خوبست یک ماده مجلس پیشنهاد شود وقتی که زنک زده شود آقایان بیایند اگر نیایند جریمه شوند و یک چیزی باشد که ما ملزم مان بشویم این است هراض بنده بدون اینکه نظری به هیچکس داشته باشیم

رئیس - خوب حالا هم اگر بخواهد تکلیفی معین کنید عدالتان کافی نیست (مجلس متارن ظاهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی موتین الملک منشی معظم السلطان شهاب

جلسه ۴۰ صورت مشروح مجلس یوم سه شنبه ۱۳۰۳ برابر بیست و یکم ذی حجه سنه ۱۳۴۴

مجلس سه ساعت قبل از ظهر به ریاست آقای مؤمن الملک تشکیل گردید

(سورته مجلس یوم سه شنبه ۱۹ سرطان را آقای آقا میرزا شهاب الدین قرائت نمودند)

رئیس - نسبت بصورت مجلس ایرادی هست یا نه؟

(اظهاری نشد)

رئیس - آقای ناصر الاسلام بیست روز از بیست و چهارم سرطان را برای استیلاج مزاج تقاضای مرخصی کرده -

این کیسیون هم تصویب کرده است باید رأی گرفته شود

آقایانیکه مرخصی بیست روزه ایشان را از ۲۴ سرطان را تصویب می کنند قیام فرمایند

(اقلیت تمام نهم رئیس تصویب شد)

آقای ملک الشمرای (اجازه)

ملک الشمرای - در چند جلسه قبل آقای وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

از این واقعه با هم شریک بوده اند بعد از وقوع این واقعه بلا فاصله فرا کیسیون اقلیت تشکیل شد و مذاکراتی در آنجا بعمل آمد و بالاخره در آنجا اینطور صحبت شد که یکی دونفر اعضاء کیسیون اقلیت برون رفتند و فوراً رئیس دولت را ملاقات کرده و ایشان بگویند این واقعه که اتفاق افتاده است بقدری فوق العاده دودر از انتظار هموم بوده است

کداری جبران او و تلافی خساراتی که از این راه ممکن است بر هیئت جامعه وارد شود فرا کیسیون اقلیت حاضر شده است از حقوق انتقادی خودش در این موقع دست بر داشته و مسئله اقلیت و اکثریت را کنار بگذارد و حاضرات تاروژی که این قضیه ختم نشده است و تا آن اوقاتی که دولت مشغول حل این قضیه است ما مسئله اقلیت و اکثریت را هیچ عنوان نکنیم و بایست دولت و اکثریت مجلس با تمام قوا هراهمی کنیم تا اینکه دولت بتواند بدون هیچگونه نگرانی و بدون هیچگونه یزشانی خیالی این مسئله مهم را تعقیب بکند و این قضیه را بیک نقطه که اسباب استرضای

خارجه را مطمئن داخله باشد برساند این تصمیم را مادر کیسیون گرفته ایم و قیلام پارسی معترم مجلس و رؤسای فرا کیسیون ها در این موضوع صحبت کردند و آقای رئیس مجلس هم عرض کردیم که نظر فرا کیسیون اقلیت این است آقای رئیس هم تصویب و از این نظر تمجید فرمودند و با حضور ایشان تصمیاتی نرسه ساعت پیش شد و بمدریان جرائد اقلیت هم داده شد که باتفاق اظهار تأسف

بکنند و در این واقعه خودشان را هم در و شریک بدانند و در این واقعه که ممکن بود حلاتی بنشیند آنها را بکلکی کنار بگذارند چنانچه آنها هم پذیرفته و یک مقاله با مضامین مدیران جرائد اقلیت منتشر شد که آقایان دیدند و لحن او عیناً شبیه بود بمسائلی که عرض شد و در این باب باروسای فرا کیسیون ها و افراد فرا کیسیون اکثریت صحبت کردیم و گفتیم که از امروز ماهه قسم حاضریم با اکثریت مجلس و با هیئت دولت موافقت کنیم زیرا این واقعه واقعه ایست که اختصاص داشته باشد بیک دسته که یک دست مسئول باشد و دسته دیگر مسئولیت نداشته باشد این بود تظلمات اولیه فرا کیسیون اقلیت و مطبوعات اقلیت در مقابل این قضیه موله والیه اگر اقدامات اولیه هیئت دولت نبود مقصود ما اینطور که ترتیب داده شده بود اجرا میشد و شاید حالا میتوانستیم در این قضایا شرکت کنیم و بیش از این میتوانستیم موافق باشیم با عملیات دولت و با تکلیف کردن

این قضیه ولی چنانچه عرض شد اقدامات اولیه دولت باس اقلیت را فراهم آورد و اقلیت بعد از آن دیگر از آن اعتماد و اطمینان اخلاقی که در تصمیم خودش داشت افتاد آن اقدامات ترضائی بود که بلافاصله از طرف مأمورین دولت نسبت بانفراد منتسب با اقلیت و نسبت بهم فکرا میبعل آمد بلا فاصله مدبران جراید اقلیت را که اینجا متعصب بودند بوسایلی دم درب مجلس خواسته و گرفته حس کردند در جراید آنها را توفیق کردند و تمیقات مستقیم از افراد اقلیت بعمل آمد حسها و تبعیها و قضایای پیش آمد که مادیدیم بر فرض هم برویم از تصمیم اقلیت هیئت دولت را مستحضر کنیم حاضر نخواهند بود که این مسئله را حسن تلقی کنند باین واسطه ساکت ماندیم و چنانکه عرض شد اظهار آقای وزیر امور خارجه را ارجح با اعلان حکومت نظامی هم که بدون سابقه و استیذان از مجلس صورت گرفت بیشتر بر نگرانی اقلیت افزود و بالنتیجه جلو گیری هم از مذاکرات اقلیت بطور فوق العاده بعمل آمد اینها تمام باعث بر این شد که اقلیت خودش را حاضر کرد که اظهارات خود را ترضائیهی که از اوضاع دارد پشت تریبون پهرض امام برساند ما خوشوقت نیستیم در چنین موقعی که دولت در مقابل هیئت خارج و منتظرین داخله متعهد شده است باین طرز خاصی که اسم آن حکومت نظامی است از این قضیه موله تعقیب کند در این موقع ما هم بیک اظهاراتی که منی بر عدم رضایت است بکنیم

اگر رسد و تظلمات اولیه و در مقابلت و بر مطبوعات اقلیت دستگیرها و حبسها و تبعیدها و مطالبی که حقیقه اگر جزه بجزه عرض کنیم آقایان متأثر میشوند اگر این قضایا باین درجه از شدت نبود اگر بعضی از مطبوعات اکثریت بعضی انتشارات بی اساسی نمیدادند اگر مطبوعات

مشقی در این موقع استفاده کرده دستگیر نموده و در حبس تاریک انداخته اند و در همین حال زبان ما را بسته اند و علاوه بر این نهمت هم به ما می زنند این چیز غریبی است

اگر حکومت نظامی فوق العاده است وجدان آزاد بخواهی گجا رفته است؟ وجدان ما را که از ما نگرفته اند ما که با هم دشمنی نداریم

قضایای در این ملک از ابتداء افتتاح مجلس پیش آمد و واقعاتی بود که غالب آقایان میدانند این واقعات از طرف اقلیت آن آقایانی که از آنروز در حال امتناع ماندند از طرف آنها ایجاد نشد یک فتا کوپیلی هائی بود که بالنتیجه یک فشار هائی بر یک همه سردم وارد شد و بالاخره فریاد زنده و در مقابل فشار محیط یا هر چه اسمش را بگذارید مقاومت کردند

آمدند فریاد کردند و بالاخره سر نیزه خوردند و بعد از آن یک همه نتوانستند شامل اکثریت بشوند

غیر از این بقیه بنده چیز دیگری نبود

اگر از روز اول قضاوت کنیم معاکه اقلیت را بیش هم بگذاریم خواهیم دید کلبه نوشجات خارج از رویه همیشه از طرف اکثریت بوده است و اقلیت بجای اینکه همه کند به اکثریت همیشه مدافع بوده است

ما در مطبوعات خودمان دفاع می کردیم ما در خانه خودمان نشسته بودیم و از آمدن آریولان هم خیلی خوشوقت بودیم

از ما دعوت کردند ولی چون آتومبیل و درشکه نداشتیم و قلمه مرغی هم دود بود نمیتوانستیم بآنجا برویم

مانا خوش بودیم نمیخواستیم برویم آنوقت یکدسته روزنامه آزاد بخواه نرفتن ما را بهانه قرار میدادند و بنام جمعیت و رفقای ما قفس میدادند و بالاخره یک شله هائی در میان افراد عمومی برضد ما روشن کردند

تنال هم آمد همینطور موقع پیدا کرده با حمله کردند ما مجبور بودیم دفاع کنیم

غالب آقایان شاهدند خود هیئت دولت بهتر میدانند که در تمام این مدت چندین مرتبه آمده بیناماتی دادند از طرف هیئت دولت و رئیس دولت حاضر شد یک قسمت مسائلی که اسباب عدم رضایت و انزجار عمومی است جبران نباید اقلیت هم حاضر شد یک قسمت ساکت بشود حتی در موقعی اقلیت گفت که من حاضر مدافع دولت باشم ولی در هر مرتبه که توی یک بود به نتیجه برسیم

یک تبری می آمد و آنرا قطع می کردند چنانچه قضیه قتل مشقی یکی از آن موارد بود پس ما از نقطه نظر انتقاد و حمله هم مقصر نیستیم زیرا ما بیک اقلیتی هستیم که نمی خواستیم برای و جاحت خودمان از موقع استفاده کرده و اعتراضاتی که ممکن بوده هر روز به هیئت دولت وارد کرد وارد کنیم مرحله که بامی شد ما خود داری می کردیم ولی آیا این خودداری ما متانت ما ملاحظه ما بایست بجائی منجر شود که هیئت دولت بخواهد در همه ترین و شدیدترین قضایا که در این شهر واقع شده یعنی قتل یک نفر خارجی از این قضیه هم برضد اقلیت استفاده کند؟ این مسئله حقیقه قابل تحمل نیست

هیئت دولت و آقایان اکثریت که بالاخره مسئول نگاهداری و حفظ یک چنین دولتی هستند بایستی گذشته را ببینند آینه را هم به ببینند

و تا تمام نشده تمام هم نمیشود بیک سال دوسال سه سال چهار سال هم افکار و عقول عوض نمیشوند و بر نمی گردند بحال قرون وسطی

پس بالاخره فکریک هوای لطیف تر و فکریک افقی تازه دیگر را باید بکنند فکر مجلس ششم هفتم و فکریک پارلمانی که در یک افق آزادتر و یک هوای بهتر و روشن تر می نفس خواهند کرد فکر آن روزها را هم باید بکنند و از آن حدودی که حکومت ملی با اکثریت و اقلیت هیئت دولت و سایرین داده است تجاوز نکنند

حکومت نظامی اعلام میشود صرف نظر از اعتراضات اساسی که باین قانون هست صرف نظر از اعتراضات قانون که در ماده شش مصرح است

در قضیه نایب السلطنه در قضیه مقدمه نداشتن قانون در موقعیت آن وقتی که این قانون وضع شده است و تفاوت آنوقت با حالا صرف نظر از تمام این قسمت ها عجیب داشت اگر آقای وزیر امور خارجه آن روزی که آمده پشت تریبون و بیا یک مقدماتی اعلان حکومت نظامی را اظهار داشتند از مجلس اجازه میخواستند

قانون مقدس اساسی میگوید اساس مشروطیت تعطیل بردار نیست

حکومت نظامی تمام اصول مشروطیت را تعطیل می کند و این مسئله خیلی هم ساده و بین است ممکن است در قیاب مجلس در موقعی که یک واقعاتی باعث نبودن مجلس شده است دولت با یک حکومت های نظامی در نبودن مجلس وضع ریک کارهای خوب بایستی کرده باشند ولی با بودن مجلس شورای ملی و با بودن اکثریت و با بودن قاضی قضایا آنها هستند یک نفر وزیر نمی تواند بیاید در مجلس و حکومت نظامی را اعلان شده اغتعال کند و بدون اینکه از مجلس رأی بخواهد برود بیرون

این یک سلب آزادی است و بیسکی

انتظار ما این بود که در این مورد مهم چنانچه افراد معترم اقلیت تصمیم گرفتند که بروند با اکثریت و به هیئت دولت برای کشف این قضیه تسلیم شوند اما کاش هیئت معترم دولت هم باین وظیفه وجدانی و این حرکت اخلاقی اذعان نموده و باین میآوردند

وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

از این واقعه با هم شریک بوده اند بعد از وقوع این واقعه بلا فاصله فرا کیسیون اقلیت تشکیل شد و مذاکراتی در آنجا بعمل آمد و بالاخره در آنجا اینطور صحبت شد که یکی دونفر اعضاء کیسیون اقلیت برون رفتند و فوراً رئیس دولت را ملاقات کرده و ایشان بگویند این واقعه که اتفاق افتاده است بقدری فوق العاده دودر از انتظار هموم بوده است

کداری جبران او و تلافی خساراتی که از این راه ممکن است بر هیئت جامعه وارد شود فرا کیسیون اقلیت حاضر شده است از حقوق انتقادی خودش در این موقع دست بر داشته و مسئله اقلیت و اکثریت را کنار بگذارد و حاضرات تاروژی که این قضیه ختم نشده است و تا آن اوقاتی که دولت مشغول حل این قضیه است ما مسئله اقلیت و اکثریت را هیچ عنوان نکنیم و بایست دولت و اکثریت مجلس با تمام قوا هراهمی کنیم تا اینکه دولت بتواند بدون هیچگونه نگرانی و بدون هیچگونه یزشانی خیالی این مسئله مهم را تعقیب بکند و این قضیه را بیک نقطه که اسباب استرضای

خارجه را مطمئن داخله باشد برساند این تصمیم را مادر کیسیون گرفته ایم و قیلام پارسی معترم مجلس و رؤسای فرا کیسیون ها در این موضوع صحبت کردند و آقای رئیس مجلس هم عرض کردیم که نظر فرا کیسیون اقلیت این است آقای رئیس هم تصویب و از این نظر تمجید فرمودند و با حضور ایشان تصمیاتی نرسه ساعت پیش شد و بمدریان جرائد اقلیت هم داده شد که باتفاق اظهار تأسف

است که بفرق مجلس شورای ملی خورده است این يك سابقه است که برای آتی به قیام قابل جبران است زیرا موافق عقیده اکثریت که میگوید این دولت صالح است فرض نمیکنید يك حکومت جاری يك روزی بیايد و همین وسیله در پشت همین تریبون مجلس بگوید من صلاح دانستم حکومت نظامی اعلان شود و مثل یک خضر و زاهد در بروم بیرون پس بهتر این بود برای اینکه این سابقه سوء ایجاد نشود آقای وزیر خارجه این طوطی نمی فرمودند که اینطور و صلاح دانستم و اینطور خواستم و اینطور شد مثل آن لوحی که در حدود مصر از زیر کتانل سوئز پیدا شد که می گوید شاه داروش خواست این دود را بهم متصل شود و شد دولت نباید اینطور تحکم و اینطور امر کند اگر دولت اکثریت دارد چرا از مجلس رأی نخواست عرض کردم برای کشف قضیه قتل و پس قسول دولت هر تهدیدی را میگردرد مقابل خارجه و داخله و هریش نهادی را که می کرد مجلس میبایستی رأی میداد این عقیده شخص خودم است

آقایان را نمی دانم و برای اینکه کشف شود که این جنایت سیاه تاریخی با کدام دستهای پیدا شده مانع میباشیم بگوئیم که دولت برای کشف این جنایت فلان نهاد را بکند فرضاً صلاح میدانست حکومت نظامی شود میآید از مجلس اجازه میخواست اگر اکثریت دارد البته مجلس اجازه می داد

دولت هم حکومت نظامی را اعلان می کرد اگر هم اجازه نمیداد از حکومت نظامی صرف نظر و وسائل دیگری برای کشف قضیه پیش بیی میگردم کرد دولت قبل از اعلان حکومت نظامی چه می کرد؟

البته نظر آقایان هست مردم راحس تارو یک نفره را میگردند حبس نمرد ۲ همیشه بیرون بیاورند و بوسین

روزنامهها را بدون معاکه توقیف میکردند

شاید اشغالی به بزد و کرمان تعدی میشدند بالاخره آن عملیاتی که امروز حکومت نظامی بآن مشتب شده است آن عملیات قبل از اعلان حکومت نظامی هم می شد پس لزومی نداشت که دولت بغیال اینکه شاید حکومت نظامی از مجلس رد شود اجازه نخواهد البته بهترین بود که هیئت دولت از این واقعه موله و از این تصمیمی که گرفته و در عقب آن میرود از این موقع برای محو کردن اقلیت کمتر از این استفاده می کرد

انتظار ما این بود که در این مورد مهم چنانچه افراد معترم اقلیت تصمیم گرفتند که بروند با اکثریت و به هیئت دولت برای کشف این قضیه تسلیم شوند اما کاش هیئت معترم دولت هم باین وظیفه وجدانی و این حرکت اخلاقی اذعان نموده و باین میآوردند

وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

از این واقعه با هم شریک بوده اند بعد از وقوع این واقعه بلا فاصله فرا کیسیون اقلیت تشکیل شد و مذاکراتی در آنجا بعمل آمد و بالاخره در آنجا اینطور صحبت شد که یکی دونفر اعضاء کیسیون اقلیت برون رفتند و فوراً رئیس دولت را ملاقات کرده و ایشان بگویند این واقعه که اتفاق افتاده است بقدری فوق العاده دودر از انتظار هموم بوده است

کداری جبران او و تلافی خساراتی که از این راه ممکن است بر هیئت جامعه وارد شود فرا کیسیون اقلیت حاضر شده است از حقوق انتقادی خودش در این موقع دست بر داشته و مسئله اقلیت و اکثریت را کنار بگذارد و حاضرات تاروژی که این قضیه ختم نشده است و تا آن اوقاتی که دولت مشغول حل این قضیه است ما مسئله اقلیت و اکثریت را هیچ عنوان نکنیم و بایست دولت و اکثریت مجلس با تمام قوا هراهمی کنیم تا اینکه دولت بتواند بدون هیچگونه نگرانی و بدون هیچگونه یزشانی خیالی این مسئله مهم را تعقیب بکند و این قضیه را بیک نقطه که اسباب استرضای

خارجه را مطمئن داخله باشد برساند این تصمیم را مادر کیسیون گرفته ایم و قیلام پارسی معترم مجلس و رؤسای فرا کیسیون ها در این موضوع صحبت کردند و آقای رئیس مجلس هم عرض کردیم که نظر فرا کیسیون اقلیت این است آقای رئیس هم تصویب و از این نظر تمجید فرمودند و با حضور ایشان تصمیاتی نرسه ساعت پیش شد و بمدریان جرائد اقلیت هم داده شد که باتفاق اظهار تأسف

وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

از این واقعه با هم شریک بوده اند بعد از وقوع این واقعه بلا فاصله فرا کیسیون اقلیت تشکیل شد و مذاکراتی در آنجا بعمل آمد و بالاخره در آنجا اینطور صحبت شد که یکی دونفر اعضاء کیسیون اقلیت برون رفتند و فوراً رئیس دولت را ملاقات کرده و ایشان بگویند این واقعه که اتفاق افتاده است بقدری فوق العاده دودر از انتظار هموم بوده است

کداری جبران او و تلافی خساراتی که از این راه ممکن است بر هیئت جامعه وارد شود فرا کیسیون اقلیت حاضر شده است از حقوق انتقادی خودش در این موقع دست بر داشته و مسئله اقلیت و اکثریت را کنار بگذارد و حاضرات تاروژی که این قضیه ختم نشده است و تا آن اوقاتی که دولت مشغول حل این قضیه است ما مسئله اقلیت و اکثریت را هیچ عنوان نکنیم و بایست دولت و اکثریت مجلس با تمام قوا هراهمی کنیم تا اینکه دولت بتواند بدون هیچگونه نگرانی و بدون هیچگونه یزشانی خیالی این مسئله مهم را تعقیب بکند و این قضیه را بیک نقطه که اسباب استرضای

خارجه را مطمئن داخله باشد برساند این تصمیم را مادر کیسیون گرفته ایم و قیلام پارسی معترم مجلس و رؤسای فرا کیسیون ها در این موضوع صحبت کردند و آقای رئیس مجلس هم عرض کردیم که نظر فرا کیسیون اقلیت این است آقای رئیس هم تصویب و از این نظر تمجید فرمودند و با حضور ایشان تصمیاتی نرسه ساعت پیش شد و بمدریان جرائد اقلیت هم داده شد که باتفاق اظهار تأسف

وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

از این واقعه با هم شریک بوده اند بعد از وقوع این واقعه بلا فاصله فرا کیسیون اقلیت تشکیل شد و مذاکراتی در آنجا بعمل آمد و بالاخره در آنجا اینطور صحبت شد که یکی دونفر اعضاء کیسیون اقلیت برون رفتند و فوراً رئیس دولت را ملاقات کرده و ایشان بگویند این واقعه که اتفاق افتاده است بقدری فوق العاده دودر از انتظار هموم بوده است

کداری جبران او و تلافی خساراتی که از این راه ممکن است بر هیئت جامعه وارد شود فرا کیسیون اقلیت حاضر شده است از حقوق انتقادی خودش در این موقع دست بر داشته و مسئله اقلیت و اکثریت را کنار بگذارد و حاضرات تاروژی که این قضیه ختم نشده است و تا آن اوقاتی که دولت مشغول حل این قضیه است ما مسئله اقلیت و اکثریت را هیچ عنوان نکنیم و بایست دولت و اکثریت مجلس با تمام قوا هراهمی کنیم تا اینکه دولت بتواند بدون هیچگونه نگرانی و بدون هیچگونه یزشانی خیالی این مسئله مهم را تعقیب بکند و این قضیه را بیک نقطه که اسباب استرضای

خارجه را مطمئن داخله باشد برساند این تصمیم را مادر کیسیون گرفته ایم و قیلام پارسی معترم مجلس و رؤسای فرا کیسیون ها در این موضوع صحبت کردند و آقای رئیس مجلس هم عرض کردیم که نظر فرا کیسیون اقلیت این است آقای رئیس هم تصویب و از این نظر تمجید فرمودند و با حضور ایشان تصمیاتی نرسه ساعت پیش شد و بمدریان جرائد اقلیت هم داده شد که باتفاق اظهار تأسف

وزیر امور خارجه آمدند اینجا پشت تریبون و با ذکر مقدماتی تصمیم هیئت دولت را ارجح باعلان حکومت نظامی مجلس مقدس اظهار داشتند و از طرف وکیل اقلیت آقای مدرس اظهاراتی در آن موضوع می بایستی می شد و تقاضای مندا کرده کردند ولی قضایای پیش آمد کرد که مجال نشد چیزی از طرف اقلیت عرض شود در ظرف این بجکی دوزخه در نتیجه نگرانی هائی که اقلیت از اعلان حکومت نظامی داشت

قضایای مشاهده شده که بالاخره اقلیت مجلس را اودار باین کرد که در این موضوع در مجلس صحبت بکنند یک نکته را قیلا اشاره کنم که بعد در سایر قسمت ها بتوانم هراض خود را عرض کنم قضیه که در شورا واقع شد

چنانچه اظهار تأسف هم شد یک موضوعی بود که تمام ایرانی ها در تأسف و عدم رضایت شدید

از این واقعه با هم شریک بوده اند بعد از وقوع این واقعه بلا فاصله فرا کیسیون اقلیت تشکیل شد و مذاکراتی در آنجا بعمل آمد و بالاخره در آنجا اینطور صحبت شد که یکی دونفر اعضاء کیسیون اقلیت برون رفتند و فوراً رئیس دولت را ملاقات کرده و ایشان بگویند این واقعه که اتفاق افتاده است بقدری فوق العاده دودر از انتظار هموم بوده است

بدهیم باوراتی که نسبت های نامناسب و درونی بمانی دهند می توانستیم بیانییم پشت این تریبون همین آن کلمات را با شخصی که با نسبت داده اند و بهر کین آنها پرتاب کنیم و دلائلی هم اقامه کنیم که اظهارات ماصحیح است و نسبت های آنها دروغ ولی بازهم خودداری کرده و امید داریم اکثریت معترم مجلس در این قضیه فوق العاده که بواسطه مهم استبدان دولت فوق العاده تر شده است بیش از این دقت بفرمایند و اگر گراء سلی برای آن هست بفرمایند و اگر هم نسبت بفرمایند تا ما تکلیف خودمان بدهیم

زینس - آقای شریعتزاده (اجازه)

شریعت زاده - بنده خیلی سردرگم هستم که آقایان نمایندگان معترم اقلیت یک مسائلی را که در نتیجه تشخیصات خودشان بر خلاف قوانین می دانند مورد اعتراض قرار میدهند برای اینکه مجلس وضع شده است برای حل اختلافاتی که متشکل اختلاف نظر است

ولی امیدوارم همیشه مجلس در نظر داشته باشد که مباحث در مسائل نظری نباید متعین بشود بیرون مجلس از حالت مادی و باین علت از آقای ملک الشمره تشکر میکنم که بازغایت این مسئله مطالب خودشان را اظهار فرمودند و همچنین صدیق خواهند کرد که در توضیح بنده یک تمبراتی که مخالف نظر و عقیده ایشان باشد متشاه مخالفتم همان اختلاف نظر است اظهار فرمودند که اقلیت برای کشف جنایت راجع به تونسل امریک گال مساهمت را کرده است

البته قطع نظر از اینکه وظایف دار بوده جای تشکر است و همه ما با غیر از این انتظاری نداشتیم

فستی از اظهارات ایشان راجع بود باینکه دولت نسبت به براند و منتسبین اقلیت مصائب اعلان حکومت نظامی قضیاتی کرده است در صورتی که فرض بکنیم که اعلان حکومت نظامی موافقت قانونی داشته است یک حدودی در آن قانون مقرر نشده است که مدد از نمایندگان باستاد آن اعتراض بفرمایند دولت بکنند و قطع نظر از اینکه من هنوز نیدانم که نسبت با اقلیت و منتسبین آنها تضییقاتی شده است یا خیر و اما آنها منتسب با اقلیت هستند یا نه؟

ولی در هر صورت بحث در این موضوع را در مجلس شورای ملی از این نقطه نظر که در قانون حکومت نظامی مدعی که مجوز این صنف از اعتراضات باشد نیست بنده هیچ محتاج نیده ام و ضمناً خاطر نشان کردند که آقایان نمایندگان اقلیت در صورتیکه نسبت به منتسبین شان خلاف قانونی نباشد حاضر بودند که با دولت در اقداماتی که برای کشف جنایاتی که راجع به تونسل

امریکا لازم بود شرکت کنند بنده در این قسمت متفکرم که در یک قضایای قانونی که مربوط با اصول شریعت و امنیت عمومی باشد چهطور اگر اقدامات دولت متوجه بکننده از اشخاص نشود آنها میتوانند موافقت بکنند البته شاید آقای ملک الشمره سوء تعبیر کردند و نظرشان جای دیگر بود در هر حال بنده معتقدم که اگر یک اقدامی که نتیجه آن برله یک نفر یا بر علیه یک عده باشد یا مباشرین آن اقدام طرفدار بکنند باشند این مجوز آن آن سانیست که آنها تعقل کنند

آقای ملک الشمره اظهار داشتند که دولت فشار خودش را متوجه جرائد اقلیت کرده است بنده با این قسمت مخالف هستم زیرا بموجب اطلاعات قطعی که رسیده است یک عده از جراید منتسب با اکثریت هم توفیق شده است

ملک الشمره - اسم ببرید آقای امیدموب - شفق سرخ شریعت زاده - میهن - شفق سرخ

مهر انقلاب - فریاد روزنامه های دیگر بنا بر این که دولت در نتیجه اعلان حکومت نظامی و در نتیجه تشخیصاتی که بموجب آن قانون دولت ممنوع از این تشخیص نبوده بکنند از جرائد را توقیف کرده است پس اختصاص دادن عمل دولت بتوقیف جرائد منتسب با اقلیت و اعتراض از این جهت با اکثریت بنا اینکه دولت جراید اکثریت را هم توقیف کرده است متعنی نخواهد بود یعنی وارد نیست البته اگر در نتیجه قضاوت مجلس معلوم شود که اعلان حکومت نظامی صحیح نبوده ممکن است تصدیق شود که هر دو غلط است

ولی اگر تصدیق شود و اعلان حکومت نظامی قابل اعتراض نباشد این اعتراض وارد نیست چنانکه بقیه بنده هم وارد نیست

دیگر اینکه گفتند که آقایان اقلیت حاضر بودند که اگر دولت تمهیدات مخصوصی برای کشف مسیبن قتل تونسل امریک نمیکرد آنها هم موافقت میکردند بنده نفهمم که مقصود از تمهید مخصوص چه چیز هست؟ در مملکت هر جنایاتی که وارد شود دولت در حدود قوانین متمه است که کشف جنایت را بکنند تمهید مخصوصی در نظر نداریم چه طور اقلیت برای یک امری که بالزام قانون و دلائل متعده قانونی بایستی تعقیب شود منتظر است دولت تمهید مخصوصی بکنند تا ایشانهم موافقت کنند البته قسمت موافقت قابل تشکر است ولی راجع باینکه تمهید مخصوصی در این باب ضرورت دارد بنده عقیده ندارم ضرورت بایستی در حدود قانون مشخص شود وقتی که تشخیص شد هیچ تمهیدی لازم نیست

ملک الشمره - ملتفت کلمه تمهید نشدید باید بعد توضیح بدهم شریعت زاده - و اما اعتراضی که کردند راجع باینکه قانون حکومت نظامی که مسکنت تصور شود قابل اجرا نیست برای اینکه بواسطه وجود علل و خصوصیات در یک موقعی وضع شده و در آنجا اسم نایب السلطنه نوشته شده است

تصور میکنم اگر دقت می فرمودند قانون حکومت نظامی اینچنین یک مواد مفصومی دارد و این قانون که وضع شده است یک قانونی است که نه موقت است و نه هیچیک از امارات و ادله بر موقت بودن دارد و بالاخره یک ماده ندارد که دولت اگر تشخیص داد و وضعیات الزام کرد که اعلان حکومت نظامی بکنند از مجلس است اجازه بکنند

بنده نمی فهمم متشاه این تشخیص و دلیل آقای ملک الشمره کدام است یک قانونی در یک موقعی وضع شده و در هر موقعی هم که دولت متعنی میدانسته است و وضعیات ایجاد میکرد است دولت اعلان حکومت نظامی میداده است

قسمت دیگر راجع است باینکه وضعیات متعنی اعلان حکومت نظامی نبوده است

بنده با این عقیده مخالفم برای اینکه آقایان خودشان بهتر میدانند که از یک مدتی یک جرایمات از تجامی که آسایش عمومی را تهدید میکرد در کار بود و همین قتل تونسل امریک یا قضایای دیگر که واقع شود بر هر دولتی واجبست که به مسائل مسکنه جلوگیری کند نهایت آن وسائل باید از حدود قانون خارج نشود بنده معتقدم که قانون مشروطیت برای این وضع شده است که امنیت و آسایش عمومی مصون باشد و البته اگر قانونی برای تثبیت این اصل وضع شود نمیتوان گفت

مخالف با آن اصل است وقتی اعلان حکومت نظامی میشود که امنیت و آسایش عمومی که منتها نتیجه اجرای حکومت ملی و مشروطه است در معرض تعرض واقع شود و تمام دلائلی که خود ما مشاهده کردیم که مثل آقای ملک الشمره فرموده بودند جواب دادند و اصل قضیه مسکوت تنه ماند در جلسه بکشنبه آقای وزیر خارجه اینچنانکه هیارتی فرمودند که هیئت عبارت نظر من نیست ولی قریب باین مضامین بود که دولت معنی بسامه و مسامله میگذارد تا یک قضایایی روز جمعه اتفاق افتاد و برای اینکه افتد ابراز دولت در مقابل مردم معلوم شود اعلان حکومت نظامی داده شد در آن موقع که ما اجازه پیدا نکردیم مطالبی عرض کنیم من این کلمه را که دولت قدرتش را بملت نشان بدهد نمی فهمم دولت باید مجری افکار ملت باشد این قضیه را که روز جمعه دیگری چنانچه آقای وزیر امور خارجه آمده

و مجلس اطلاع داد از طرف آقایان اقلیت هم حق بود که اگر اعتراضی داشتند بفرمایند و جواب بشنوند

ملک الشمره - آقای امیدموب بنگذاشت شریعت زاده - علی ایچال بنده تصور میکنم راجع به موضوع حکومت نظامی و علل و وجهات موجب حکومت نظامی هیچکس نمیتواند تردید کند برای اینکه آسایش عمومی در معرض تهدید واقع شده بود و آقایان اقلیت که قطعاً علاقه با اصول حکومت ملی و مصونیت امنیت عمومی دارند باین اصل موافق هستند که وقتی که مصونیت امنیت عمومی در معرض مخاطره باشد دولت حق اعلان حکومت نظامی را دارد و باید مواظب هستیم همانطور که فرمودند اگر در قضایای یک مشکلاتی باشد در نتیجه مذاکرات و تبادل نظر در عمل و موجدیاتی که ممکن است حق را بیکی از طرفین بدهد یا برعکس قضیه خاتمه پیدا کند

علی ایچال عنوان تمهید و دستگیری منتسبین اقلیت را بنده صحیح میدانم زیرا در ضمن تحقیقات و تفتیشات و در نتیجه اعلان حکومت نظامی اگر لزوم توقیف یک عده ناشی از غرض یا ناشی از خصوصیات که مربوط به مخالفت اقلیت باشد تصور کرد و بملامه در قسمت حملاتی که نسبت بجرائد تهران کردند این موضوعی نیست که در مجلس گفتگو بشود البته اگر در جرائد نسبت بشخصی تهمت زده اند و آن شخص نمیدانم ممکن است در حدود قوانین تعقیب کند و این مسئله مجوز گله از اکثریت و گله از دولت نیست و بنده تصور میکنم در این زمینه بیش از این جریان مذاکرات متعنی نیست و پیشنهاد میکنم لایحه نعت مطرح شود

رئیس - آقای حائری زاده (اجازه) بعد از اظهارات آقای حائری زاده و یک نفر دیگر ممکن مذاکرات ختم شود حائری زاده - مذاکراتی که آقای ملک الشمره و آقای شریعت زاده راجع بوضیعی که امروز مملکت بقصد گرفته فرمودند آقای شریعت زاده بلک جبل جزیه که بعضی مثل آقای ملک الشمره فرموده بودند جواب دادند و اصل قضیه مسکوت تنه ماند در جلسه بکشنبه آقای وزیر خارجه اینچنانکه هیارتی فرمودند که هیئت عبارت نظر من نیست ولی قریب باین مضامین بود که دولت معنی بسامه و مسامله میگذارد تا یک قضایایی روز جمعه اتفاق افتاد و برای اینکه افتد ابراز دولت در مقابل مردم معلوم شود اعلان حکومت نظامی داده شد در آن موقع که ما اجازه پیدا نکردیم مطالبی عرض کنیم من این کلمه را که دولت قدرتش را بملت نشان بدهد نمی فهمم دولت باید مجری افکار ملت باشد این قضیه را که روز جمعه دیگری چنانچه آقای وزیر امور خارجه آمده

را بگردن ملت وارد کنند و قدرت ب مردم نشان بدهند

ملت این مملکت هیچوقت نسبت بمل متعنه و نسبت با اتباع خارجه حتی اقتضای امنی این مملکت خط نمی کنند تضایح احرار این مملکت عقیده دیانتی این مردم مقتضی اینکه با اتباع خارجه بسامان متعنه حمله کنند نیست

بدهی است در همه دنیا یک دسته جهال گاهی آلت ملعبه زبده و برای اعمال افراض خصوصی و تولید فساد میشوند البته باید آنها را گرفت و مجازات کرد ولی نشان دادن قدرت ملت غلط است

من خیال میکنم اکثریت حقتش بود این حرف را از وزیر خارجه استنباح کند و صراحتاً بگوید پس بگیر این حرف مزخرف را دولت نباید قدرت نشان ملت بدهد دولت باید مجری افکار ملت باشد حالا در موضوع حکومت نظامی

یک تصمیم نامه مجلس در راجع حکومت نظامی صادر کرد مثل اینکه یک تصمیم نامه راجع بقرض در همان مجلس صادر شد یک تصمیم نامه راجع بشرايط مضارح قرضه و طبقه نقیض قرضه در مجلس معین شد اینها یک قوانین مؤبدی نیست

در مجلس دوم دوقمه دولت اجازه حکومت نظامی داده شد یکی در بیست و یکم ربیع الاول ۱۳۲۸ برای نظامی کردن شهر و خلق سلاح و برای جلوگیری از اتباع محدهلی میرزا هم یک اختیاری آن روز داده اند در موقعی که محدهلی میرزا حمله کرده بود بشهر و دولت در تحت یک مواد معینی اجازه خواسته است برای حکومت نظامی که این هفت ماده است که بیست و دوم رجب ۱۳۲۹ که یکسال بعد از آن قضیه بوده نوشته شده و اختیار نام داده نشده و در تحت این مواد دولت اختیار معهود گرفته است که آن اشرازی که بحکومت مشروطه می خواسته اند حمله کنند

آنها را سر کوبی کنند دیگر در بودن مجلس شورای ملی حکومت نظامی سابقه ندارد و در غیب مجلس حکومتها در تحت یک موادی که بنظر خودشان میرسد اعلان حکومت نظامی میداده اند که آنورد بهت امروز ما نیست دولت وقتی که مجلس نیست یک پیش آمده ای در مملکت میشود یک اجباراتی اورا با قضایای غیر قانونی می کشد آنها مورد بهت امروز ما نیست و باید در عمل خودش صحبت بشود و برای اینکه خاطر آقایان مسیوق بشود که این تصمیم نامه مجلس بوده است نه قانون دائمی

من این موضوعی را که راجع بقرضه از مجلس گذشته هیجارت و موادش را میخوانم و اگر این را معتقد شویم که تصمیم نامه حکم قانون دائمی را دارد ممکن است دولت همیشه بآن شرايطی که مجلس معین کرده فرض کند و نه واحده که نیست

و در آن شرايط قرضه هم که برای یکدومه این اجازه را بدولت داده اند این مسئله تصریح ندارد

ولی از شاهد کلام معلوم میشود که برای یکدومه بوده است که بر طبق قانون استقراض مورخه سوم جمادی الاولی ۱۳۲۹ مطابق درازدهم برج نور ۱۳۲۹ دولت مجاز است که دو کوروزویم قرض کند اگر ما اسمش را قانون دائم و تصویب نامه بگذاریم همیشه هر دولتی حق دارد به تکیه کردن باین قانون برود قرض کند ولی این قانون شهادت میدهد که این قانون برای یکدومه بود و هر دفعه که دولت بخواهد قرض کند باید بپاید از مجلس است اجازه کرده آن وقت برود قرض کند و قانون حکومت نظامی مینویسد در بیست و دوم رجب مطابق بیست و هفتم سرطان ۱۳۲۹ که تاریخش هم نزدیک به آن بوده مینویسد

از وقتی که اعلان حکومت نظامی شود اموری که راجع با امنیت و آسایش عمومی است با تصویب هیئت وزراء توسط وزارت جنگ اجرا خواهد شد

دولت حق ندارد به تکیه این ماده هر روز اعلان حکومت نظامی بدهد این برای وقت معین و ساعت معین است چرا برای اینکه حکومت نظامی اغلب قوانین مملکتی را فلج میکند ملاحظه بفرمائید موادی را که در ذیل آن نوشته در آنجا مینویسد

تمام حکام محاکم نظامی باید اهل نظام باشند عدلیه را فلج کرده در موضوع قتل و جنایات وارده که باید محکمه عدلیه رسیدگی کند اورا فلج کرده و یک محکمه نظامی تشکیل میدهد که آنها محاکمه میکنند و رای میدهند و آدم میکنند یک مواد دیگری دارد که من فرانت میکنم و آقایان ببینند که تصمیمی که در آن روز راجع بحکومت نظامی گرفته شده بکلی متباین با وضعیات امروزه مملکتی و برعکس قضیه است ماده چهارم می نویسد

اشخاصی که صلاح بر ضد دولت مشروطه و امنیت و آسایش عمومی اقدام و خیانت آنها مدلل شده باشد محکوم به قتل خواهند بود آن روز بود که محدهلی میرزا برای حمله بحکومت مشروطه آمده بود و جماعتی ممکن بود با او همراه بشوند و برای دفاع از حکومت مشروطه این قانون وضع شد حالا اگر بخواهیم یک اشخاص صالحی را بپاریم و این قانون را اجرا کنند آن وقت معلوم میشود که چه اشخاصی را باید تیرباران کنند سید فیروز آبادی بدبخت که در حضرت عبدالعظیم بوده است چهار کرده که اورا بگیرند و تبعید کنند اورا باید تبعید کنند یا همین اشخاص که طرفدار جمهوری بودند و روز دوم حمل سرتیزه به شکم مردم بیچاره که طرفدار حکومت مشروطه بودند زنده حیناً عکس قضیه است

این قانون مال روزیعی است یک تصویب نامه است که مجلس برای تکلیف حکومت آن روز نوشته و داده بدست دولت مربوط بامروز نیست اگر دولتی خواسته باشد امروز حکومت نظامی بدهد بایستی از مجلس است اجازه کند ما اگر این مواد اجرا شود طرفدار آن اصل هستیم و اگر دولت مواد دیگری اصلاح می داند پیشنهاد کند ب مجلس و اجازه بگیرد آن وقت اجرا کند موجدیاتی که حکومت نظامی امروز لازم دانسته باید دید چیست و باید آن حکومت حواسش را صرف آن موضوع کند حکومت نظامی مردم را جلب میکند اجتماعات را متع می کند و میگوید اگر اجتماع کردید با احتمال اینکه ممکن است ناسادی بشود آنها را جلب میکنند

اگر از استنتاجات معلوم شود که در قضیه روز جمعه چه اشخاصی شرکت داشته اند آنها را باید بگیرند اعدام کنند مجازات کنند هر چه قانون اجازه میدهد اجرا کنند ولی توی کاری میریزند و تبعید میکنند و حکومت فقط مخالفین خود را تهدید و تعقیب میکند این صحیح نیست

اگر مسئله که همه ملت ایران باو علاقه مند است و یک جنایت و یک آنکه میباید که پدلمان ما گذارده شده این را تعقیب میکند پس چرا مردم را تعقیب میکنند؟ این چه ربطی بهم دارد

سید فیروز آبادی که در حضرت عبدالعظیم زندگانی میکند در میدان مشق بوده ؟ یا در خیابان آقا شیخ هادی بوده؟ اهالی شاه آباد که تشییع جنازه عشقی را کرده اند آنها در میدان مشق بوده اند یا در چهارراه آقا شیخ هادی بوده اند؟ وقوع یک جنایت یک چیزی نبوده است که خواسته باشند جماعتی را بپارند استتعالی بکنند و کشف بشود یک چیزی بوده است علی تماشای دوسه هزار نفر بوده است تماشا میکرده است جنایت کار دو سه نفر بوده است معین معلوم مذاکره شد که مملکت نمایش مرتعنه داده است و حقیقه بنده هم خیلی متأسف هستم که چرا در پای تخت مملکت بایستی این قبیل وضعیات پیش بیاید ولی وقتی ملاحظه می کردم میدیدم که یک روزی من را باغ شاد دعوت کرده بودند برای یک کاری که شبیه بهت پرستی است گه شایلی بگردن کنند

(همه بین نمایندگان) آقاسید یعقوب - آن بت پرستی است؟ مدرس - بلی ارتجاع است آقاسید یعقوب - سقا نه ارتجاع نبود؟ حائری زاده - وقتی کوفتند جلوی کسی که طرفدار او هستند میکشند رئیس - مختصر کنند حائری زاده - چشم اگر چه حکومت نظامی که این چند روز اعلان شده قریب

چهار سال است که در این مملکت است مدیر روزنامه را تبعید کرده کتک زده حبس کردند روزنامه را توقیف کردند تمام امروز نیست بنده وقتی که از یزد آمدم دیدم مدیر طوفان را گرفته اند و در آن هوای سرد زمستان دارند می برند اعلان حکومت نظامی هم نبود آقای وزیر خارجه هم در مجلس اظهار نکرد و بنده مطابق هم توقیف میشد در یکی از فوق العاده ها نمی دانم مال کی بود دیدم در سرلوحه اش نوشته اقلیت جنایتکار در ذیل آن نوشته است آقای مدرس مردم را تحریک و تهیج می کند که بروند بسفارت انگلیس متعین شوند آقای مدرس مردم را تشییع می کند که بروند بسفارت خلی هم چسبندگی دارد از یک طرف مطابق اینقدر آزاد است که صاحب امتیاز هم لازم ندارد یک حسن علی جعفری یک چیزی را مینویسد اطلاع نظمی میرسد و بطبع میرساند و بهر مطب هم بدهد طبع می کند ولی یک جرائدی که نسبت با اقلیت داده می شود و از دولت ناراضی هستند آنها را نمی گذارند طبع شود و سطر بسطر در مطبها ماسور میکنند اینها حساب نیست البته اینها مال امروز و دیروز نیست از چندی پیش که جرائدی بموافقت اقلیت پیدا شده این مسئله در جریانست و حکومت نظامی است از وقتی که سردار سیه آمده است این عملیات جریان دارد سانسور است که پنج شش ماه است من چندین مرتبه از آقای وزیر جنگ و وزیر داخله سؤال کرده ام که علت سانسور است را بپایند جواب بدهید و بنامند

چهار سال است که در این مملکت است مدیر روزنامه را تبعید کرده کتک زده حبس کردند روزنامه را توقیف کردند تمام امروز نیست بنده وقتی که از یزد آمدم دیدم مدیر طوفان را گرفته اند و در آن هوای سرد زمستان دارند می برند اعلان حکومت نظامی هم نبود آقای وزیر خارجه هم در مجلس اظهار نکرد و بنده مطابق هم توقیف میشد در یکی از فوق العاده ها نمی دانم مال کی بود دیدم در سرلوحه اش نوشته اقلیت جنایتکار در ذیل آن نوشته است

آقای مدرس مردم را تحریک و تهیج می کند که بروند بسفارت انگلیس متعین شوند آقای مدرس مردم را تشییع می کند که بروند بسفارت خلی هم چسبندگی دارد از یک طرف مطابق اینقدر آزاد است که صاحب امتیاز هم لازم ندارد یک حسن علی جعفری یک چیزی را مینویسد اطلاع نظمی میرسد و بطبع میرساند و بهر مطب هم بدهد طبع می کند ولی یک جرائدی که نسبت با اقلیت داده می شود و از دولت ناراضی هستند آنها را نمی گذارند طبع شود و سطر بسطر در مطبها ماسور میکنند اینها حساب نیست البته اینها مال امروز و دیروز نیست از چندی پیش که جرائدی بموافقت اقلیت پیدا شده این مسئله در جریانست و حکومت نظامی است

از وقتی که سردار سیه آمده است این عملیات جریان دارد سانسور است که پنج شش ماه است من چندین مرتبه از آقای وزیر جنگ و وزیر داخله سؤال کرده ام که علت سانسور است را بپایند جواب بدهید و بنامند

مال امروز و دیروز نیست که بیایند حکومت نظامی اعلان بکنند اورا قش نزد بنده هست بعضی ما مهر جمهوری طلبیای قلابی دارد بعضی شان مهر نظامی دارد تلگراف سانسور است یکی از آقایان و کلاه مخاپره حضوری داشت بایکی از نقاط جلو اورا درمر کر گرفته و تکذاردنه صحبت کند این قضیه مال امروز نیست مال یکماه پیش است

مختصر بمرکز هم نیست این قضیه در آن موقعی که مردم راجع میگرددند امرام لشکر توی سر مردم میزدند و مردم را برای جمهوری ادار میکردند

آقاسید یعقوب تمهید نیست که بتوانیم چیزی بنویسیم در مجلس شورای ملی هم که نمیکارند حرف بزنیم آقاسید یعقوب یک نفر کشتی تا وکیل شدی

آقاسید یعقوب تمهید نیست که بتوانیم چیزی بنویسیم در مجلس شورای ملی هم که نمیکارند حرف بزنیم آقاسید یعقوب یک نفر کشتی تا وکیل شدی

